

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДАРГЫН ЗАХИРАМЖ

2023 оны 06 сарын 05 өдөр

Дугаар 97

Улаанбаатар хот

Хуулийн төсөл нэн яаралтай хэлэлцүүлэх тухай

Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 14 дүгээр зүйлийн 14.2 дахь хэсэг, Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 21 дүгээр зүйлийг үндэслэн ЗАХИРАМЖЛАХ нь:

1. Монгол Улсын Засгийн газраас 2023 оны 06 дугаар сарын 02-ны өдөр Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлсэн Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай хуулийн төслүүдийг хэлэлцэх асуудлын тов, дарааллыг харгалзахгүйгээр Улсын Их Хурлын чуулганаар нэн яаралтай хэлэлцүүлсүгэй.

2. Энэ захирамжийн 1 дэх заалтад заасан хуулийн төслүүдийг Байнгын хорооны болон нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцүүлэх бэлтгэл хангахыг Монгол Улсын Их Хурлын Төсвийн байнгын хороо (Г.Тэмүүлэн)-нд даалгасугай.

ДАРГА

Г.ЗАНДАНШАТАР

2023000300

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ДАРГА ГОМБОЖАВЫН
ЗАНДАНШАТАР ТАНАА

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗАР

Төрийн ордон, Жанжин Д.Сүхбаатарын талбай,
6 дугаар хороо, Сүхбаатар дүүрэг, Улаанбаатар хот, 14201
Утас: (976-51) 26 08 17, Факс: (976-51) 26 24 08,
Цахим шуудан: info@cabinet.gov.mn,
Цахим хуудас: www.mongolia.gov.mn

2023. 06. 05 № 35-1/92
танай _____-ны № _____-т

**Хуулийн төсөл нэн яаралтай
хэлэлцүүлэх тухай**

Монгол Улсын Засгийн газраас 2023 оны 06 дугаар сарын 02-ны өдөр Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлсэн Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай хуулийн төслүүдийг Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 21.1-д заасны дагуу нэн яаралтай хэлэлцүүлж өгөхийг хүсье.

МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙ САЙД

Л.ОЮУН-ЭРДЭНЭ

000234002613

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ДАРГА ГОМБОЖАВЫН
ЗАНДАНШАТАР ТАНАА

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗАР

Төрийн ордон, Жанжин Д.Сүхбаатарын талбай,
6 дугаар хороо, Сүхбаатар дүүрэг, Улаанбаатар хот, 14201
Утас: (976-51) 26 08 17, Факс: (976-51) 26 24 08,
Цахим шуудан: info@cabinet.gov.mn,
Цахим хуудас: www.mongolia.gov.mn

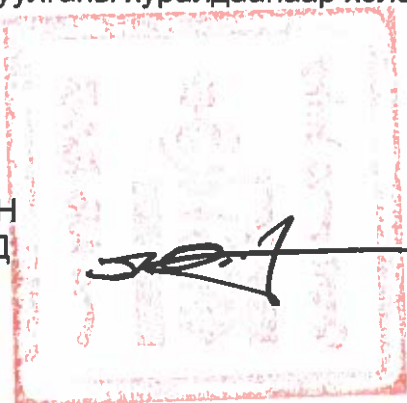
2023. 06. 02 № 37-1/91
танай _____-ны № _____-т

Хуулийн төсөл өргөн мэдүүлэх тухай

Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай хуулийн төслийг Засгийн газрын хуралдаанаар хэлэлцэж шийдвэрлэсний дагуу Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлж байна.

Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдаанаар хэлэлцүүлж өгөхийг хүсье.

МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙ САЙД

Д.ОЮУН-ЭРДЭНЭ

000234002603

**МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН
ХЭРЭГ ЭРХЛЭХ ГАЗАР**

Төрийн ордон, Жанжин Д.Сүхбаатарын талбай,
6 дугаар хороо, Сүхбаатар дүүрэг, Улаанбаатар хот, 14201
Утас: (976-51) 26 08 17, Факс: (976-51) 26 24 08,
Цахим шуудан: info@cabinet.gov.mn,
Цахим хуудас: www.cabinet.gov.mn

2023.06.02 № 107/1323
танай _____-ны № _____-т

**Хуулийн төсөл өргөн мэдүүлэх
хугацааг товлох тухай**

Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай хуулийн төслийг Засгийн газрын хуралдаанаар хэлэлцээд Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэхээр шийдвэрлэсний дагуу холбогдох материалын хамт хүргүүлж байна.

Хянан үзэж, Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэх хугацааг товлож өгөхийг хүсье.

Хавсралт 4.5 хуудастай.

МОНГОЛ УЛСЫН САЙД,
ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХЭРЭГ
ЭРХЛЭХ ГАЗРЫН ДАРГА

Д.АМАРБАЯСГАЛАН

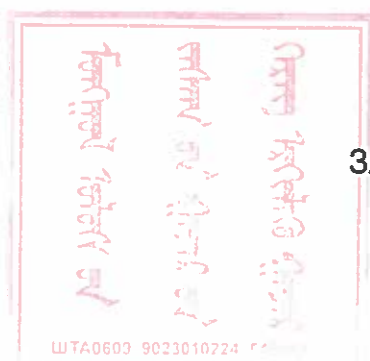
000235015365

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХУРАЛДААНЫ ТЭМДЭГЛЭЛЭЭС

Монгол Улсын Засгийн газрын 2023 оны 05 дугаар сарын 31-ний өдрийн хуралдааны 23 дугаар тэмдэглэлд:

“XIII.ХЭЛЭЛЦСЭН нь: Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай хуулийн төсөл

ШИЙДВЭРЛЭСЭН нь: Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай хуулийн төслийг хэлэлцээд Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэхээр тогтов.” гэжээ.

ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХЭРЭГ ЭРХЛЭХ ГАЗАР

**МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ ЗҮЙ,
ДОТООД ХЭРГИЙН САЙД**

Засгийн газрын V байр, Б.Ширэндэвийн гудамж 8/4,
Чингэлтэй дүүрэг, Улаанбаатар хот, 15160
Утас/Факс: (976-51) 26 75 33,
Цахим шуудан: info@mojha.gov.mn,
Цахим хуудас: www.mojha.gov.mn

2023.06.02 № 1/311В
танай 2023.06.02 ны № 01/391В-т

**САНГИЙН САЙД
Б.ЖАВХЛАН ТАНАА**

Аж ахуйн нэгжийн албан татварын тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай хуулийн төслийг Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 20 дугаар зүйлийн 20.8 дахь хэсэгт заасны дагуу Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэх нь зүйтэй гэж үзэв.

Х.НЯМБААТАР

151617656
А5 Файл.2023

МОНГОЛ УЛСЫН САНГИЙН САЙД

15160 Улаанбаатар хот, Чингэлтэй дүүрэг,
С.Данзангийн гудамж 5/1, Засгийн газрын II байр,
Утас/факс: (976-51) 26 74 68, И-мэйл: info@mof.gov.mn
Вэбсайт: www.mof.gov.mn

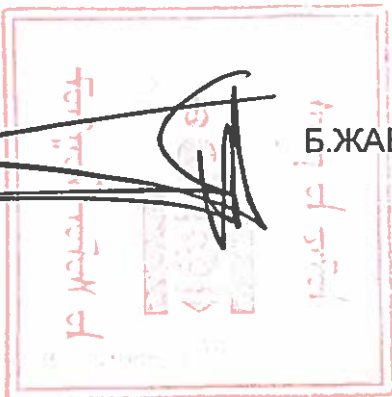
2023.06.02 № 01/3920

танай _____-ны № _____-т

**МОНГОЛ УЛСЫН САЙД, ЗАСГИЙН
ГАЗРЫН ХЭРЭГ ЭРХЛЭХ ГАЗРЫН
ДАРГА Д.АМАРБАЯСГАЛАН ТАНАА**

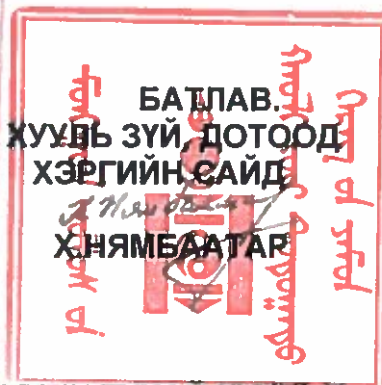
Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай хуулийн төслийг Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 20 дугаар зүйлийн 20.7 дахь хэсэгт заасны дагуу Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэх зөвшөөрлийг үүгээр олгож байна.

Хүндэтгэсэн,

Б.ЖАВХЛАН

9761001242

АЖ АХУЙН НЭГЖИЙН ОРЛОГЫН АЛБАН ТАТВАРЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ҮЗЭЛ БАРИМТЛАЛ

Нэг.Хуулийн төсөл боловсруулах болсон үндэслэл

1.1 Хууль эрх зүйн үндэслэл

Монгол Улсын Их Хурлын 2021 оны “Шинэ сэргэлтийн бодлого батлах тухай” 106 дугаар тогтоолийн 2 дугаар хавсралтаар батлагдсан “Шинэ сэргэлтийн бодлогыг хэрэгжүүлэх эхний үе шатны үйл ажиллагааны хөтөлбөр”-ийн 2.1-д Эрчим хүчний эх үүсвэр, дамжуулах, түгээх шугам сүлжээг шинээр барьж байгуулан хүчин чадлыг өргөтгөн нэмэгдүүлж, эрчим хүчний үйлдвэрлэл, хангамжийн найдвартай байдлыг дээшлүүлнэ.” гэж, мөн 2.2-д Сэргээгдэх эрчим хүчийг зохистой харьцаагаар хөгжүүлэн усан болон хуримтлуурын станц барьж, эрчим хүчний нэгдсэн системийн найдвартай, тогтвортой байдлыг хангана.”, 2.3-д “Эрчим хүчний салбарыг санхүү, эдийн засгийн бие даасан тогтолцоонд үе шаттайгаар шилжүүлнэ.” гэж тус тус заасан.

Мөн “Алсын хараа 2050 Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого”-ын Эдийн засгийн хөгжлийг дэмжих, дэд бүтцийг хөгжүүлэх зорилтын хүрээнд “4.2.32. Эрчим хүчний найдвартай, аюулгүй, тогтвортой байдлыг бүрэн хангасан нэгдсэн системийг бүрдүүлнэ.”, Бүсчилсэн хөгжлийн зорилтын хүрээнд “8.2.1. Монгол Улсын эрчим хүчний нэгдсэн системийн босоо тэнхлэгийн гол шугам, эх үүсвэрүүдийг барьж байгуулан бүсийн эрчим хүчний хангамжийг найдваржуулж, цахилгаан эрчим хүч экспортлох үйлдвэрлэл, дамжуулалтын бүтцийг бүрдүүлнэ. Шинэ төрлийн эрчим хүчний түүхий эдийн нөөцийн судалгаа-хөгжүүлэлтийг хийж, технологийг эзэмшинэ.”, Эдийн засгийн тэргүүлэх чиглэлүүд зорилт 4.2 зорилтыг хэрэгжүүлэх II үе шатны 4-д “ Экспортын зориулалттай эх үүсвэрүүдийг нэмэгдүүлж, эрчим хүч экспортлогч орон болсон байна.” гэж заасан.

Эрчим хүчний салбар нь улсын хэмжээнд эдийн засгийн тэргүүлэх ач холбогдолтой томоохон бүтээн байгуулалтын төсөл хөтөлбөрүүдийг хэрэгжүүлэх, бүс нутгуудад үйлдвэрлэл технологийн паркууд байгуулах, жижиг дунд үйлдвэрүүдийг хөгжүүлж ажлын байр бий болгох цаашлаад хот, суурин газруудын шинэ суурьшлын бүсүүдийг бий болгох, салбарыг хөгжүүлэх тодорхой зорилтуудыг дэвшүүлсэн.

1.2 Практик шаардлага

Цахилгаан эрчим хүчний хувьд эрчим хүчний салбар сүүлийн жилүүдэд өвлийн их ачаалалд системийн нийт суурилагдсан хүчин чадлыг бүрэн ашиглаж, нөөц тоноглолгүй, импортын эрчим хүчний дэмжлэгтэйгээр ажиллаж, өвлийг давж байна. 2023 оны 1 дүгээр сарын 24-ны өдөр оргил ачаалал 1467 МВт хүрсэн цаашид

хэрэглээ үүнээс давбал хэрэглэгчдийг хязгаарлах арга хэмжээ авах нөхцөл байдал үүссэн.

Цахилгаан эрчим хүчний хэрэглээ сүүлийн жилүүдэд дунджаар 7-8 хувиар өсөж байна. Энэ хэрэглээний өсөлтийг хангах, дотоодын эрчим хүчний эх үүсвэрийн суурилагдсан хүчин чадлыг нэмэгдүүлэх, нөөц чадлын зохистой хэмжээнд /20 хувь илүү/ хүргэх буюу одоо байгаа суурилагдсан хүчин чадал /1578 МВт/ дээр хамгийн багадаа 500-600 МВт-ын хүчин чадалтай суурь горимд ажиллах станц шаардлагатай байна.

Улаанбаатар хотын төвлөрсөн дулаан хангамжийн системд жилд дунджаар 150-230 Гкал/ц-ийн хэрэглээ нэмэгдэж байгаа бөгөөд сүүлийн жилүүдэд гадна агаарын температур олон жилийн дундажаас доогуур байсан нь өвлийг харьцангуй хүндрэл багатай давахад нөлөөлсөн. Гэвч агаарын температур -39⁰ градусаас дээш тогтвортой хүйтэрвэл дулаан хангамжийн систем чадлын дутагдалд орж дулаан дамжуулах сүлжээний алслагдсан цэгүүдэд хөлдөлт үүсэх эрсдэлтэй нөхцөлд байна.

Сүүлийн 3 жилийн хугацаанд цар тахал, эдийн засгийн өсөлт саарсан, үнэ тарифт өөрчлөлт оруулах боломжгүй байсан зэргээс 2019 онд 59 тэрбум төгрөг, 2020 онд 92 тэрбум төгрөгийн, 2021 онд 78 тэрбум төгрөгийн алдагдалтай ажиллаж, 2022 онд 168.2 тэрбум төгрөгийн үйл ажиллагааны алдагдалтай ажилласан.

Хэрэглэгчдийн цахилгаан, дулааны тариф бодит өртгөөс доогуур тогтоогдож байгаа нь эрчим хүчний компаниудад нүүрс нийлүүлэгч уурхайнууд, бэлтгэн нийлүүлэгчид, банк санхүүгийн байгууллагуудад төлөх зээл, зээлийн хүүгийн төлбөр нэмэгдэж байна. Түүнчлэн дулааны цахилгаан станц, цахилгаан, дулаан дамжуулах түгээх, хангах компаниуд хөрөнгийн дутагдлаас шалтгаалж техникийн засвар, үйлчилгээг цаг тухайд нь бүрэн хийж чадахгүй байгаа нь насжилт өндөртэй, хуучин тоноглол бүхий үйлдвэрүүдийн үйл ажиллагаанд гэнэтийн аваар, саатал гарах эрсдэлийг нэмэгдүүлж, хэрэглэгчдийг эрчим хүчээр тасралтгүй, найдвартай хангахад хүндрэл үүсгэж байна.

Дээрх нөхцөл байдлуудаас шалтгаалан эрчим хүчний салбарт өглөг, авлага хуримтлагдаж, хөрөнгө оруулалтын төслүүдийг өөрөө санхүүжүүлэх мөнгөн хөрөнгө бүрдэх боломжгүй байна.

Эрчим хүчний салбар системийн суурилагдсан хүчин чадлын цар хүрээг нэмэгдүүлэх, найдвартай тогтвортой үйл ажиллагааг хангах, нөөц чадлыг зохистой хэмжээнд хүргэх, хүчин чадал нэмэгдсэнээр сэргээгдэх эрчим хүчний эх үүсвэрүүдийг нэмж холбох боломжтой болгох зорилгоор шинээр том чадлын нүүрсээр ажиллах Тавантолгой 450 МВт, Багануур 400 МВт, Бөөрөлжүүт, 300 МВт, Дулааны гуравдугаар цахилгаан станц 300 МВт-ын дулааны цахилгаан станцуудыг барьж байгуулахаар ажиллаж байна.

Эрчим хүчний салбарт нүүрсний эх үүсвэрийн төсөл шинээр хэрэгжүүлэхэд Уур амьсгалын өөрчлөлтийн тухай 2015 оны Парисын хэлэлцээрээс хойш Олон улсын банк, санхүүгийн байгууллагуудын нүүрсний эрчим хүчний эх үүсвэрт зориулсан санхүүжилт хумигдаж эхэлсэн. Мөн 2021 оны 9 сард НҮБ-ын ерөнхий ассамблейн 76 дугаар чуулган дээр БНХАУ-ын дарга "...Хятад улс хилийн чанадад нэмж нүүрсний эрчим хүчний шинэ эх үүсвэр барихгүй..." гэсэн амлалт өгсөн нь төслүүдийн санхүүжилтыг шийдвэрлэхэд сөргөөр нөлөөлж байна.

Монгол Улс эрчим хүчний анхдагч нөөц нүүрсээр баялаг орны хувьд нүүрсээр ажиллах суурь ачааллын горимд ажилладаг том чадлын дулааны цахилгаан станц барих зайлшгүй шаардлагатай боловч Олон улсын нөхцөл байдал, эдийн засгийн тогтворгүй байдал, цар тахлын нөлөөллөөс шалтгаалан гадаадын болон дотоодын компаниудын оролцоо багасаж байна.

Эрчим хүчний эх үүсвэр, дамжуулах, түгээх шугам сүлжээг шинээр барьж байгуулан хүчин чадлыг өргөтгөн нэмэгдүүлж, эрчим хүчний үйлдвэрлэл, хангамжийн найдвартай байдлыг дээшлүүлнэ гэж заасан зорилтыг хангахад дотоодын эрчим хүчний үндсэн болон туслах тоноглол үйлдвэрлэгч компаниудын үүрэг оролцоо их байдаг.

Гэвч сүүлийн жилүүдэд томоохон төсөл хөтөлбөрүүдийн хэрэгжилт удааширсан, Төрийн өмчит компаниудын их урсгал засварын ажлын тоо, хэмжээ хөрөнгийн дутагдлаас шалтгаалан цөөрсөн нь энэ чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулдаг дотоодын үйлдвэрлэгч, засвар үйлчилгээний компаниудын үйл ажиллагаа доголдож байна. Энэ нь эрчим хүчний оргил ачааллын үед бэлтгэл тоноглолгүй аваарын байдалд ажиллах үндсэн нөхцөл болж байна.

Иймд импортын тоног төхөөрөмжийг гаалийн албан татвараас чөлөөлөхийн зэрэгцээ эрчим хүчний тоног төхөөрөмж үйлдвэрлэгч дотоодын компаниудыг дэмжих, импортыг орлох эрчим хүчний үндсэн болон туслах тоног төхөөрөмжийг дотооддоо үйлдвэрлэх боломжийг бүрдүүлэх эрх зүйн орчныг шинээр бий болгох зайлшгүй шаардлагатай байна.

Дээрх хууль, эрх зүйн болон практик хэрэгцээ, шаардлагын үүднээс Цахилгаан эрчим хүчний 5 мегаваттаас дээш хүчин чадалтай, дулааны эрчим хүчний 1.5 мегаватаас дээш хүчин чадалтай эх үүсвэрийн үндсэн болон туслах тоног төхөөрөмж үйлдвэрлэх үндсэн үйл ажиллагааны орлогод ногдох албан татварыг 90 хувь хөнгөлөх зохицуулалтыг Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай хуулийн төслийг хууль санаачлагчийн зүгээс боловсруулна.

Хоёр.Хуулийн төслийн зорилго, ерөнхий бүтэц, зохицуулах харилцаа, хамрах хүрээ

Цахилгаан эрчим хүчний 5 мегаваттаас дээш хүчин чадалтай, дулааны эрчим хүчний 1.5 мегаватаас дээш хүчин чадалтай эх үүсвэрийн үндсэн болон туслах тоног төхөөрөмж үйлдвэрлэх үндсэн үйл ажиллагааны орлогод ногдох албан татварыг 90 хувь хөнгөлөх аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын хуульд нэмэлт оруулах хуулийн төсөл нь 2 зүйлтэй байхаар, хуулийн дагаж мөрдөх үйлчлэх хугацааг 2029 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдөр хүртэл байхаар тусгав.

Гурав.Хуулийн төсөл батлагдсаны дараа үүсэж болох нийгэм, эдийн засаг, хууль зүйн үр дагавар, хүрэх үр дүн, тэдгээрийг шийдвэрлэх талаар авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний тухай санал

Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай хуулийн төсөл батлагдсанаар шинээр баригдах дулааны цахилгаан станц, дулааны станцууд мөн өргөтгөлийн төслүүдэд дотоодын эрчим хүчний тоноглол үйлдвэрлэгч компаниудын оролцоо нэмэгдэж, салбарын хэмжээнд өвлийн бэлтгэл хангагдаж, хэрэглэгчдийг эрчим хүчээр тасралтгүй, найдвартай хангана.

Нүүрсээр ажиллах станцын хүчин чадал нэмэгдсэнээр системийн найдвартай, тогтвортой үйл ажиллагаа сайжирч, холбогдохоор хүлээгдэж буй дулаан, цахилгааны хэрэглэгчдийг эрчим хүчинд холбоно.

Ойрын хугацаанд оргил ачааллын зохицуулалт хийх зориулалттай цэнэг хураагуурын станц 200 МВт.ц, Амгалан дулааны станц 116 МВт, Чойбалсангийн дулааны цахилгаан станц 50МВт төслүүд 2023-2024 онуудад ашиглалтад орно.

2026 оноос том хүчин чадлын станцуудын эхний блокуудыг /Бөөрөлжүүт 150 МВт, Тавантолгой 150 МВт/ ашиглалтад оруулахаар төлөвлөн ажиллаж байна. Эдгээр эх үүсвэрүүдийг ашиглалтад орох хүртэл импортын эрчим хүчийг боломжит дээд хэмжээнд хүртэл ашиглана. 2026 оноос дотоодын эрчим хүчний үйлдвэрлэл нэмэгдэж, импортын эрчим хүч буурч эхэлнэ.

2030 оноос дотоодын эрчим хүчний эх үүсвэрийн суурилагдсан хүчин чадал 2 дахин нэмэгдэж 3000 МВт-д хүрч, эрчим хүчний салбар эдийн засгийг дэмжигч салбар болно.

Системд тогтвортой үйл ажиллагаатай том чадлын станцууд ашиглалтад орсноор нар салхины сэргээгдэх эрчим хүчний шинэ эх үүсвэрүүдийг холбох техникийн боломж бүрдэж, эх үүсвэрийн бүтэц оновчтой болно.

Дөрөв.Хуулийн төсөл нь Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын олон улсын гэрээ болон бусад хуультай уялдсан байдал, уг хуулийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдуулан шинээр боловсруулах буюу нэмэлт, өөрчлөлт оруулах, хүчингүй болсонд тооцох тухай хуулийн талаарх санал

Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын олон улсын гэрээнд нийцсэн, Хууль тогтоомжийн тухай хууль болон бусад хууль тогтоомжтой уялдсан болно.

ТАНИЛЦУУЛГА (Дэлгэрэнгүй)

Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай хуулийн төсөл

Монгол Улсын Их Хурлын 2021 оны “Шинэ сэргэлтийн бодлого батлах тухай” 106 дугаар тогтоолын 2 дугаар хавсралтаар батлагдсан “Шинэ сэргэлтийн бодлогыг хэрэгжүүлэх эхний үе шатны үйл ажиллагааны хөтөлбөр”-ийн 2.1-д Эрчим хүчний эх үүсвэр, дамжуулах, түгээх шугам сүлжээг шинээр барьж байгуулан хүчин чадлыг өргөтгөн нэмэгдүүлж, эрчим хүчний үйлдвэрлэл, хангамжийн найдвартай байдлыг дээшлүүлнэ.” гэж, мөн 2.2-д Сэргээгдэх эрчим хүчийг зохистой харьцаагаар хөгжүүлэн усан болон хуримтлуурын станц барьж, эрчим хүчний нэгдсэн системийн найдвартай, тогтвортой байдлыг хангана.”, 2.3-д “Эрчим хүчний салбарыг санхүү, эдийн засгийн бие даасан тогтолцоонд үе шаттайгаар шилжүүлнэ.” гэж тус тус заасан.

Мөн “Алсын хараа 2050 Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого”-ын Эдийн засгийн хөгжлийг дэмжих, дэд бүтцийг хөгжүүлэх зорилтын хүрээнд “4.2.32. Эрчим хүчний найдвартай, аюулгүй, тогтвортой байдлыг бүрэн хангасан нэгдсэн системийг бүрдүүлнэ.”, Бүсчилсэн хөгжлийн зорилтын хүрээнд “8.2.1. Монгол Улсын эрчим хүчний нэгдсэн системийн босоо тэнхлэгийн гол шугам, эх үүсвэрүүдийг барьж байгуулан бүсийн эрчим хүчний хангамжийг найдваржуулж, цахилгаан эрчим хүч экспортлох үйлдвэрлэл, дамжуулалтын бүтцийг бүрдүүлнэ. Шинэ төрлийн эрчим хүчний түүхий эдийн нөөцийн судалгаа-хөгжүүлэлтийг хийж, технологийг эзэмшинэ.”, Эдийн засгийн тэргүүлэх чиглэлүүд зорилт 4.2 зорилтыг хэрэгжүүлэх II үе шатны 4-д “Экспортын зориулалттай эх үүсвэрүүдийг нэмэгдүүлж, эрчим хүч экспортлогч орон болсон байна.” гэж заасан.

Эрчим хүчний салбарт нүүрсний эх үүсвэрийн төсөл шинээр хэрэгжүүлэхэд Уур амьсгалын өөрчлөлтийн тухай 2015 оны Парисын хэлэлцээрээс хойш Олон улсын банк, санхүүгийн байгууллагуудын нүүрсний эрчим хүчний эх үүсвэрт зориулсан санхүүжилт хумигдаж эхэлсэн. Мөн 2021 оны 9 сард НҮБ-ын ерөнхий ассамблейн 76 дугаар чуулган дээр БНХАУ-ын дарга “...Хятад улс хилийн чанадад нэмж нүүрсний эрчим хүчний шинэ эх үүсвэр барихгүй...” гэсэн амлалт өгсөн нь төслүүдийн санхүүжилтийг шийдвэрлэхэд сөргөөр нөлөөлж байна.

Эрчим хүчний эх үүсвэр, дамжуулах, түгээх шугам сүлжээг шинээр барьж байгуулан хүчин чадлыг өргөтгөн нэмэгдүүлж, эрчим хүчний үйлдвэрлэл, хангамжийн найдвартай байдлыг дээшлүүлнэ гэж заасан зорилтыг хангахад дотоодын эрчим хүчний үндсэн болон туслах тоноглол үйлдвэрлэгч компаниудын үүрэг оролцоо их байдаг.

Гэвч сүүлийн жилүүдэд томоохон төсөл хөтөлбөрүүдийн хэрэгжилт удааширсан, Төрийн өмчит компаниудын их урсгал засварын ажлын тоо, хэмжээ хөрөнгийн дутагдлаас шалтгаалан цөөрсөн нь энэ чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулдаг дотоодын үйлдвэрлэгч, засвар үйлчилгээний компаниудын үйл ажиллагаа доголдож байна. Энэ нь эрчим хүчний оргил ачааллын үед бэлтгэл тоноглолгүй аваарын байдалд ажиллах үндсэн нөхцөл болж байна.

Иймд импортын тоног төхөөрөмжийг гаалийн албан татвараас чөлөөлөхийн зэрэгцээ эрчим хүчний тоног төхөөрөмж үйлдвэрлэгч дотоодын компаниудыг дэмжих, импортыг орлох эрчим хүчний үндсэн болон туслах тоног төхөөрөмжийг дотооддоо

үйлдвэрлэх боломжийг бүрдүүлэх эрх зүйн орчныг шинээр бий болгох зайлшгүй шаардлагатай байна.

Дээрх хууль, эрх зүйн болон практик хэрэгцээ, шаардлагын үүднээс Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуулийн 22 дугаар зүйлд Цахилгаан эрчим хүчний 5 мегаваттаас дээш хүчин чадалтай, эсхүл дулааны эрчим хүчний 1.5 мегаваттаас дээш хүчин чадалтай эх үүсвэрийн үндсэн болон туслах тоног төхөөрөмж үйлдвэрлэх үйл ажиллагааны орлогод ногдох албан татварыг 90 хувь хөнгөлөх тухай заалт нэмэхээр тусгав.

Хуулийн төсөл нь 2 зүйлтэй байхаар, хуулийн дагаж мөрдөх үйлчлэх хугацааг 2029 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдөр хүртэл байхаар тусгав.

Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай хуулийн төсөл батлагдсанаар шинээр баригдах дулааны цахилгаан станц, дулааны станцууд мөн өргөтгөлийн төслүүдэд дотоодын эрчим хүчний тоноглол үйлдвэрлэгч компаниудын оролцоо нэмэгдэж, салбарын хэмжээнд өвлийн бэлтгэл хангагдаж, хэрэглэгчдийг эрчим хүчээр тасралтгүй, найдвартай хангана.

Нүүрсээр ажиллах станцын хүчин чадал нэмэгдсэнээр системийн найдвартай, тогтвортой үйл ажиллагаа сайжирч, холбогдохоор хүлээгдэж буй дулаан, цахилгааны хэрэглэгчдийг эрчим хүчинд холбоно.

Ойрын хугацаанд оргил ачааллын зохицуулалт хийх зориулалттай цэнэг хураагуурын станц 200 МВт.ц, Амгалан дулааны станц 116 МВт, Чойбалсангийн дулааны цахилгаан станц 50МВт төслүүд 2023-2024 онуудад ашиглалтад орно.

2026 оноос том хүчин чадлын станцуудын эхний блокуудыг /Бөөрөлжүүт 150 МВт, Тавантолгой 150 МВт/ ашиглалтад оруулахаар төлөвлөн ажиллаж байна. Эдгээр эх үүсвэрүүдийг ашиглалтад орох хүртэл импортын эрчим хүчийг боломжит дээд хэмжээнд хүртэл ашиглана. 2026 оноос дотоодын эрчим хүчний үйлдвэрлэл нэмэгдэж, импортын эрчим хүч буурч эхэлнэ.

2030 оноос дотоодын эрчим хүчний эх үүсвэрийн суурилагдсан хүчин чадал 2 дахин нэмэгдэж 3000 МВт-д хүрч, эрчим хүчний салбар эдийн засгийг дэмжигч салбар болно.

Системд тогтвортой үйл ажиллагаатай том чадлын станцууд ашиглалтад орсноор нар салхины сэргээгдэх эрчим хүчний шинэ эх үүсвэрүүдийг холбох техникийн боломж бүрдэж, эх үүсвэрийн бүтэц оновчтой болно.

Хуулийн төсөл нь Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын олон улсын гэрээнд нийцсэн, Хууль тогтоомжийн тухай хууль болон бусад хууль тогтоомжтой уялдсан болно.

ХУУЛЬ САНААЧЛАГЧ

ТАНИЛЦУУЛГА (Товч)

Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай хуулийн төсөл

Монгол Улсын Их Хурлын 2021 оны “Шинэ сэргэлтийн бодлого батлах тухай” 106 дугаар тогтоолын 2 дугаар хавсралтаар батлагдсан “Шинэ сэргэлтийн бодлогыг хэрэгжүүлэх эхний үе шатны үйл ажиллагааны хөтөлбөр”-ийн 2.1-д Эрчим хүчний эх үүсвэр, дамжуулах, түгээх шугам сүлжээг шинээр барьж байгуулан хүчин чадлыг өргөтгөн нэмэгдүүлж, эрчим хүчний үйлдвэрлэл, хангамжийн найдвартай байдлыг дээшлүүлнэ.” гэж заасан.

Эрчим хүчний салбарт нүүрсний эх үүсвэрийн төсөл шинээр хэрэгжүүлэхэд Уур амьсгалын өөрчлөлтийн тухай 2015 оны Парисын хэлэлцээрээс хойш Олон улсын банк, санхүүгийн байгууллагуудын нүүрсний эрчим хүчний эх үүсвэрт зориулсан санхүүжилт хумигдаж төлөвлөсөн төслүүдийг хэрэгжүүлэхэд сэргээр нөлөөлж байна.

Эрчим хүчний эх үүсвэр, дамжуулах, түгээх шугам сүлжээг шинээр барьж байгуулан хүчин чадлыг өргөтгөн нэмэгдүүлж, эрчим хүчний үйлдвэрлэл, хангамжийн найдвартай байдлыг дээшлүүлнэ гэж заасан зорилтыг хангахад дотоодын эрчим хүчний үндсэн болон туслах тоноглол үйлдвэрлэгч компаниудын үүрэг оролцоо их байдаг.

Гэвч сүүлийн жилүүдэд томоохон төсөл хөтөлбөрүүдийн хэрэгжилт удааширсан, Төрийн өмчит компаниудын их урсгал засварын ажлын тоо, хэмжээ хөрөнгийн дутагдлаас шалтгаалан цөөрсөн нь энэ чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулдаг дотоодын үйлдвэрлэгч, засвар үйлчилгээний компаниудын үйл ажиллагаа доголдож байна. Энэ нь эрчим хүчний оргил ачааллын үед бэлтгэл тоноглолгүй аваарын байдалд ажиллах үндсэн нөхцөл болж байна.

Иймд импортын тоног төхөөрөмжийг гаалийн албан татвараас чөлөөлөхийн зэрэгцээ эрчим хүчний тоног төхөөрөмж үйлдвэрлэгч дотоодын компаниудыг дэмжих, импортыг орлох эрчим хүчний үндсэн болон туслах тоног төхөөрөмжийг дотооддоо үйлдвэрлэх боломжийг бүрдүүлэх эрх зүйн орчныг шинээр бий болгох зайлшгүй шаардлагатай байна.

Дээрх хууль, эрх зүйн болон практик хэрэгцээ, шаардлагын үүднээс Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуулийн 22 дугаар зүйлд Цахилгаан эрчим хүчний 5 мегаваттаас дээш хүчин чадалтай, эсхүл дулааны эрчим хүчний 1.5 мегаваттаас дээш хүчин чадалтай эх үүсвэрийн үндсэн болон туслах тоног төхөөрөмж үйлдвэрлэх үйл ажиллагааны орлогод ногдох албан татварыг 90 хувь хөнгөлөх тухай заалт нэмэхээр тусгав.

Хуулийн төсөл нь 2 зүйлтэй байхаар, хуулийн дагаж мөрдөх үйлчлэх хугацааг 2029 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдөр хүртэл байхаар тусгав.

Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай хуулийн төсөл батлагдсанаар шинээр баригдах дулааны цахилгаан станц, дулааны станцууд мөн өргөтгөлийн төслүүдэд дотоодын эрчим хүчний тоноглол үйлдвэрлэгч компаниудын оролцоо нэмэгдэж, салбарын хэмжээнд өвлийн бэлтгэл хангах, хэрэглэгчдийг эрчим хүчний хангамжийг найдваржуулахад дэмжлэг болох юм.

Хуулийн төсөл нь Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын олон улсын гэрээнд нийцсэн, Хууль тогтоомжийн тухай хууль болон бусад хууль тогтоомжтой уялдсан болно.

ХУУЛЬ САНААЧЛАГЧ

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2023 оны ... дугаар
сарын ...-ны өдөр

Дугаар: ...

Улаанбаатар
хот

**АЖ АХУЙН НЭГЖИЙН ОРЛОГЫН АЛБАН ТАТВАРЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД
НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ**

1 дүгээр зүйл. Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуулийн 22 дугаар зүйлд доор дурдсан агуулга бүхий 22.5.14 дэх заалт нэмсүгэй:

1/22 дугаар зүйлийн 22.5.14 дэх заалт:

“22.5.14.Цахилгаан эрчим хүчний 5 мегаваттаас дээш хүчин чадалтай, эсхүл дулааны эрчим хүчний 1.5 мегаваттаас дээш хүчин чадалтай эх үүсвэрийн үндсэн болон туслах тоног төхөөрөмж үйлдвэрлэх үйл ажиллагааны орлогод ногдох албан татварыг 90 хувь хөнгөлнө.”

2 дугаар зүйл. Энэ хуулийг 2029 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийг хүртэл дагаж мөрдөнө.

ГАРЫН ҮСЭГ

**АЖ АХУЙН НЭГЖИЙН ОРЛОГЫН АЛБАН ТАТВАРЫН ТУХАЙ
ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН
ХЭРЭГЦЭЭ, ШААРДЛАГЫН СУДАЛГАА**

Улаанбаатар хот 2023 он

НЭГ. Ерөнхий мэдээлэл

ХОЁР. Асуудлын дүн шинжилгээ

ГУРАВ. Асуудлыг шийдвэрлэх зорилгыг тодорхойлсон байдал

ДӨРӨВ. Асуудлыг зохицуулах хувилбарууд, эерэг болон сөрөг тал дээр хийсэн харьцуулалт

ТАВ. Сонгосон хувилбарын үр нөлөөг тандан судалсан байдал

ЗУРГАА. Зохицуулалтын хувилбаруудыг харьцуулсан дүгнэлт

ДОЛОО. Олон улсын болон бусад улсын хууль эрх зүйн зохицуулалттай харьцуулсан байдал

НАЙМ. Зөвлөмж

НЭГ. Ерөнхий мэдээлэл

Монгол Улсын Их Хурлын 2021 оны “Шинэ сэргэлтийн бодлого батлах тухай” 106 дугаар тогтоолын 2 дугаар хавсралтаар батлагдсан “Шинэ сэргэлтийн бодлогыг хэрэгжүүлэх эхний үе шатны үйл ажиллагааны хөтөлбөр”-ийн 2.1-д Эрчим хүчний эх үүсвэр, дамжуулах, түгээх шугам сүлжээг шинээр барьж байгуулан хүчин чадлыг өргөтгөн нэмэгдүүлж, эрчим хүчний үйлдвэрлэл, хангамжийн найдвартай байдлыг дээшлүүлнэ.” гэж, мөн 2.2-д Сэргээгдэх эрчим хүчийг зохистой харьцаагаар хөгжүүлэн усан болон хуримтлуурын станц барьж, эрчим хүчний нэгдсэн системийн найдвартай, тогтвортой байдлыг хангана.”, 2.3-д “Эрчим хүчний салбарыг санхүү, эдийн засгийн бие даасан тогтолцоонд үе шаттайгаар шилжүүлнэ.” гэж тус тус заасан.

Мөн “Алсын хараа 2050 Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого”-ын Эдийн засгийн хөгжлийг дэмжих, дэд бүтцийг хөгжүүлэх зорилтын хүрээнд “4.2.32. Эрчим хүчний найдвартай, аюулгүй, тогтвортой байдлыг бүрэн хангасан нэгдсэн системийг бүрдүүлнэ.”, Бүсчилсэн хөгжлийн зорилтын хүрээнд “8.2.1. Монгол Улсын эрчим хүчний нэгдсэн системийн босоо тэнхлэгийн гол шугам, эх үүсвэрүүдийг барьж байгуулан бүсийн эрчим хүчний хангамжийг найдваржуулж, цахилгаан эрчим хүч экспортлох үйлдвэрлэл, дамжуулалтын бүтцийг бүрдүүлнэ. Шинэ төрлийн эрчим хүчний түүхий эдийн нөөцийн судалгаа-хөгжүүлэлтийг хийж, технологийг эзэмшинэ.”, Эдийн засгийн тэргүүлэх чиглэлүүд зорилт 4.2 зорилтыг хэрэгжүүлэх II үе шатны 4-д” Экспортын зориулалттай эх үүсвэрүүдийг нэмэгдүүлж, эрчим хүч экспортлогч орон болсон байна.” гэж заасан.

Эрчим хүчний салбар нь улсын хэмжээнд эдийн засгийн тэргүүлэх ач холбогдолтой томоохон бүтээн байгуулалтын төсөл хөтөлбөрүүдийг хэрэгжүүлэх, бүс нутгуудад үйлдвэрлэл технологийн паркууд байгуулах, жижиг дунд үйлдвэрүүдийг хөгжүүлж ажлын байр бий болгох цаашлаад хот, суурин газруудын шинэ суурьшлын бүсүүдийг бий болгох, салбарыг хөгжүүлэх тодорхой зорилтуудыг дэвшүүлсэн.

ХОЁР. Асуудлын дүн шинжилгээ

Мөн чанар, цар хүрээг тогтоох

Эрчим хүчний эх үүсвэр, дамжуулах, түгээх шугам сүлжээг шинээр барьж байгуулан хүчин чадлыг өргөтгөн нэмэгдүүлж, эрчим хүчний үйлдвэрлэл, хангамжийн найдвартай байдлыг дээшлүүлнэ гэж заасан зорилтыг хангахад дотоодын эрчим хүчний үндсэн болон туслах тоноглол үйлдвэрлэгч компаниудын үүрэг оролцоо их байдаг.

Гэвч сүүлийн жилүүдэд томоохон төсөл хөтөлбөрүүдийн хэрэгжилт удааширсан, Төрийн өмчит компаниудын их урсгал засварын ажлын тоо, хэмжээ хөрөнгийн дутагдлаас шалтгаалан цөөрсөн нь энэ чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулдаг дотоодын үйлдвэрлэгч, засвар үйлчилгээний компаниудын үйл ажиллагаа доголдож байна. Энэ нь эрчим хүчний оргил ачааллын үед бэлтгэл тоноглолгүй аваарын байдалд ажиллах үндсэн нөхцөл болж байна.

Иймд импортын тоног төхөөрөмжийг гаалийн албан татвараас чөлөөлөхийн зэрэгцээ эрчим хүчний тоног төхөөрөмж үйлдвэрлэгч дотоодын компаниудыг дэмжих, импортыг орлох эрчим хүчний үндсэн болон туслах тоног төхөөрөмжийг

дотооддоо үйлдвэрлэх боломжийг бүрдүүлэх эрх зүйн орчныг шинээр бий болгох зайлшгүй шаардлагатай байна.

Эрх, хууль ёсны ашиг сонирхол нь хөндөгдөж байгаа нийгмийн бүлэг, иргэд, аж ахуйн нэгж, байгууллага, бусад этгээдийг тодорхойлох

Уг зохицуулалттай холбоотойгоор дараах бүлэг, иргэд, аж ахуйн нэгж, байгууллагуудын эрх ашиг хөндөгдөж байна гэж үзэж байна.

Эрх ашиг нь хөндөгдөх бүлэг	Нөлөөлж буй хэлбэр
1.Бизнес эрхлэгчид	Эрчим хүчний барилга угсралтын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч /үндсэн тоноглол үйлдвэрлэгч, угсралт засварын үйлчилгээ үзүүлэгч/ компаниуд эдийн засгийн тодорхойгүй, хүндрэлтэй нөхцөл байдал, нүүрсээр ажиллах цахилгаан дулааны эх үүсвэрүүдэд хөрөнгө оруулах гадаад, дотоодын банк санхүүгийн байгууллага ховордсон, энэ чиглэлийн бизнесийн цар хүрээ хумигдсанаас тогтвортой үйл ажиллагаа алдагдах, улирлын чанартай ажиллах болсон зэргээс орлого нь багасаж байна. Мөн боловсон хүчний бодлого алдагдах, мэргэшсэн инженер техникийн ажиллагсдыг бусад салбар, гадаад улс руу шилжин ажиллах зэрэг сөрөг нөлөө үзүүлж байна.
2. Иргэд	Дээрх чиглэлээр ажилладаг компаниудын үйл ажиллагаа доголдсоноос ажилтан буюу иргэний цалин, хөдөлмөрийн хөлсөө нэмэгдүүлэх байтугай, өнөөгийн түвшинд хадгалахад ч хүндрэлтэй байгаа нь тэдний эрүүл, аюулгүй орчинд аж төрөх, сурч боловсрох үндсэн эрхийг зөрчиж байна.
3.Төрийн байгууллага	Монгол Улсын Их Хурлын 2021 оны “Шинэ сэргэлтийн бодлого батлах тухай” 106 дугаар тогтоолын 2 дугаар хавсралтаар батлагдсан “Шинэ сэргэлтийн бодлогыг хэрэгжүүлэх эхний үе шатны үйл ажиллагааны хөтөлбөр”-ийн 2.1-д Эрчим хүчний эх үүсвэр, дамжуулах, түгээх шугам сүлжээг шинээр барьж байгуулан хүчин чадлыг өргөтгөн нэмэгдүүлж, эрчим хүчний үйлдвэрлэл, хангамжийн найдвартай байдлыг дээшлүүлнэ.” гэж заасан зорилтыг биелүүлэхэд хүндрэл учруулж байна.

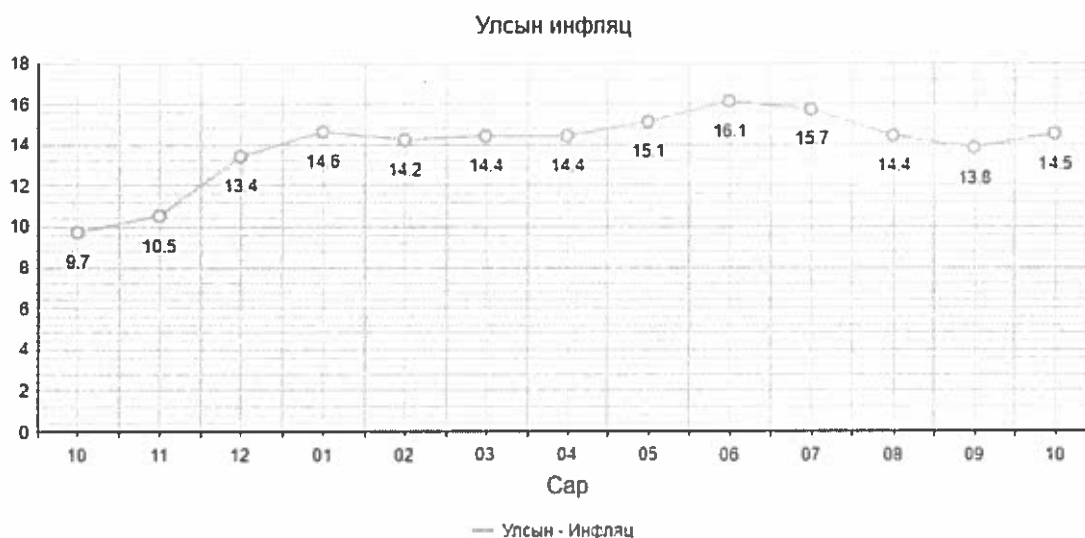
Тухайн асуудал үүссэн шалтгаан, нөхцөл

Эрчим хүчний салбарын Төрийн болон хувийн хэвшлийн барилга угсралтын компаниуд сүүлийн 3 жилийн туршид үргэлжилсэн цар тахлаас үүдсэн гадаад, дотоодын бараа материалын үнийн өсөлт, тээврийн зардал, төгрөгийн сулрал, нийлүүлэлтийн тасалдал зэргээс үйл ажиллагаа ихээхэн доголдсон. Үүнээс

шалтгаалан дулааны цахилгаан станц, цахилгаан, дулаан дамжуулах түгээх, хангах компаниуд техникийн их засвар, үйлчилгээг цаг тухайд нь бүрэн хийж чадахгүйд хүрсэн.

Зардал нэмэгдсэн шалтгаан:

- Түлшний зардал 2022 онд ЭХЗХ-ны тогтоолоор эрчим хүчний нүүрсний үнийг 30% нэмэгдүүлсэнтэй холбоотой өссөн.
- Хөдөлмөрийн тухай хуулийн 107 дугаар зүйлийн 107.5, Хөдөлмөр, нийгмийн зөвшлийн гурван талт үндэсний хорооны 10 дугаар тогтоолоор эрчим хүчний салбарын хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээ нэмэгдэхээр төлөвлөсөн. Цалингийн зардал 24% хувиар, байгууллагаас төлөх ЭМ, НДШ 25,4%, мөн тэтгэвэрт гарах ажиллагсдын тэтгэмж дагаад тэр хэмжээгээр нэмэгдсэн байна.
- Монгол Улсын хэрэглээний үнийн индексийн өөрчлөлт буюу инфляцын түвшин 2022 оны 10-р сар гэхэд өмнөх жилийн мөн үеэс 14.5%-р нэмэгдсэн бөгөөд үүнтэй холбоотойгоор:

Эрчим хүчний үйлдвэр, компаниудын үйл ажиллагааны зардал өсөх бодит нөхцөл үүссэн тухайлбал, түүхий эд материал, хангамж, урсгал засвар, сэлбэг хэрэгслийн үнэ 50-60% өссөн. 2022 онд нефтийн бүтээгдэхүүний үнэ 2-3 удаа нэмэгдсэн.

ГУРАВ. Асуудлыг шийдвэрлэх зорилгыг тодорхойлсон байдал

Асуудлыг шийдвэрлэхэд дараах зорилгыг тодорхойлоо:

Дээрх хууль, эрх зүйн болон практик хэрэгцээ, шаардлагын үүднээс Цахилгаан эрчим хүчний 5 мегаваттаас дээш хүчин чадалтай, дулааны эрчим хүчний 1.5 мегаваттаас дээш хүчин чадалтай эх үүсвэрийн үндсэн болон туслах тоног төхөөрөмж үйлдвэрлэх үндсэн үйл ажиллагааны орлогод ногдох албан татварыг 90 хувь хөнгөлөх зохицуулалтыг Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуульд нэмэлт оруулж, дотоодын аж ахуйн нэгжийн үйл ажиллагааг тодорхой хугацаагаар дэмжих нь зүйтэй гэж үзэж байна.

Хөнгөлөлт үзүүлснээр аж ахуйн нэгж байгууллагуудад хуулиар тогтоосон хэмжээгээр татвараа төлөх, эсвэл түүнээсээ тодорхой хэмжээний хөнгөлөлт эдлээд түүгээрээ орлоготой тогтвортой ажиллах, хувийн хэвшил, бизнес эрхлэгчдэдээ боломж олгох нь оновчтой хувилбар гэж үзэж буй учраас шийдлийг санал болголоо.

ДӨРӨВ. АСУУДЛЫГ ЗОХИЦУУЛАХ ХУВИЛБАРУУД, ЭЭРЭГ БОЛОН СӨРӨГ ТАЛ ДЭЭР ХИЙСЭН ХАРЬЦУУЛАЛТ

Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолоор батлагдсан “Хууль тогтоомжийн хэрэгцээ, шаардлагыг урьдчилан тандан судлах аргачлал”-ын 5.1-т заасан зохицуулалтын хувилбаруудын дагуу асуудлыг зохицуулах хувилбарыг тогтоож, эерэг болон сөрөг талыг нь харьцууллаа.

“Тэг” хувилбар буюу зохицуулалт хийхээс татгалзах” буюу одоогийн байгаагаар орхиж болно. Гэвч сүүлийн жилүүдэд эрчим хүчний салбарт улсын төсвийн болон бусад хөрөнгө оруулалтаар хэрэгжүүлэх төсөл хөтөлбөр, ажлуудад оролцох компаниуд эрч цөөрсөн, шаардлага хангасан тендерт оролцогч байхгүй олон тендер шалгаруулалт амжилтгүй болж байгаа энэ нөхцөлд байдал улам хүндрэхээр байгаа учир энэ хувилбарыг сонгох боломжгүй.

Иймээс “Хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах” гэсэн хувилбарыг сонголоо. Иймд тохирох хуульд нэмэлт оруулах замаар дараах асуудлуудыг шийдвэрлэх боломжтой тул “Хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах” хувилбарыг сонгов.

ТАВ. СОНГОСОН ХУВИЛБАРЫН ҮР НӨЛӨӨГ ТАНДАН СУДАЛСАН БАЙДАЛ

Сонгосон хувилбарын үр нөлөөг аргачлалд заасны дагуу ерөнхий асуултуудад хариулах замаар дүгнэлтийг нэгтгэн хууль тус бүрээр гаргалаа.

Хүний эрх, нийгэм, эдийн засаг, байгаль орчинд үзүүлэх үр нөлөө

Хүний эрхэд үзүүлэх үр нөлөө

Үзүүлэх үр нөлөө	Холбогдох асуултууд	Хариулт	Тайлбар
1.Хүний эрхийн суурь зарчмуудад нийцэж буй эсэх	1.1 Ялгаварлан гадуурхахгүй ба тэгш байх		
	1.1.1.Ялгаварлан гадуурхахыг хориглох эсэх		Үгүй
	1.1.2.Ялгаварлан гадуурхсан буюу аль нэг бүлэгт давуу байдал үүсгэх эсэх		Үгүй
	1.1.3.Энэ нь тодорхой бүлгийн эмзэг байдлыг дээрдүүлэхийн тулд авч буй түр тусгай арга хэмжээ мөн бол олон улсын болон		Үгүй

	үндэсний хүний эрхийн хэм хэмжээнд нийцэж буй эсэх			
	1.2. Оролцоог хангах			
	1.2.1.Зохицуулалтын хувилбарыг сонгохдоо оролцоог хангасан эсэх, ялангуяа эмзэг бүлэг, цөөнхийн оролцох боломжийг бүрдүүлсэн эсэх		Үгүй	
	1.2.2.Ялангуяа зохицуулалтыг бий болгосноор эрх, хууль ёсны ашиг сонирхол нь хөндөгдөж буй, эсхүл хөндөгдөж болзошгүй иргэдийг тодорхойлсон эсэх		Үгүй	
	1.3. Хууль дээдлэх зарчим ба сайн засаглал хариуцлага			
	1.3.1.Зохицуулалтыг бий болгосноор хүний эрхийг хөхиүлэн дэмжих, хангах, хамгаалах явцад ахиц дэвшил гарах эсэх		Үгүй	
	1.3.2.Зохицуулалтын хувилбар нь хүний эрхийн Монгол Улсын олон улсын гэрээ, НҮБ-ын хүний эрхийн механизмаас тухайн асуудлаар өгсөн зөвлөмжид нийцэж байгаа эсэх		Үгүй	
	1.3.3.Хүний эрхийг зөрчигчдөд хүлээлгэх хариуцлагыг тусгах эсэх		Үгүй	
2.Хүний эрхийг хязгаарласан зохицуулалт агуулсан эсэх	2.1. Зохицуулалт нь хүний эрхийг хязгаарлах бол энэ нь хууль ёсны зорилгод нийцсэн эсэх		Үгүй	
	2.2. Хязгаарлалт тогтоох нь зайлшгүй эсэх		Үгүй	
3.Эрх агуулагч	3.1. Зохицуулалтын хувилбарт хамаарах бүлгүүд буюу эрх агуулагчдыг тодорхойлсон эсэх	Тийм		

	3.2. Эрх агуулагчдыг эмзэг байдлаар нь ялгаж тодорхойлсон эсэх		Үгүй	
	3.3. Зохицуулалтын хувилбар нь энэхүү эмзэг бүлгийн нөхцөл байдлыг харгалзан үзэж, тэдний эмзэг байдлыг дээрдүүлэхэд чиглэсэн эсэх		Үгүй	
	3.4. Эрх агуулагчдын, ялангуяа эмзэг бүлгийн ялгаатай хэрэгцээг тооцсон мэдрэмжтэй зохицуулалтыг тусгах эсэх /хөгжлийн бэрхшээлтэй, үндэстний цөөнх, хэлний цөөнх, гагцхүү эдгээрээр хязгаарлахгүй/		Үгүй	
4. Үүрэг хүлээгч	4.1. Үүрэг хүлээгчдийг тодорхойлсон эсэх		Үгүй	
5. Жендерийн эрх тэгш байдлыг хангах тухай хуульд нийцүүлсэн эсэх	5.1. Жендерийн үзэл баримтлалыг тусгасан эсэх		Үгүй	
	5.2. Эрэгтэй, эмэгтэй хүний тэгш эрх, тэгш боломж, тэгш хандлагын баталгааг бүрдүүлэх эсэх		Үгүй	

Эдийн засагт үзүүлэх үр нөлөө

Үзүүлэх үр нөлөө	Холбогдох асуултууд	Хариулт		Тайлбар
1. Дэлхийн зах зээл дээр өрсөлдөх чадвар	1.1 Дотоодын аж ахуйн нэгж болон гадаадын хөрөнгө оруулалттай аж ахуйн нэгж хоорондын өрсөлдөөнд нөлөө үзүүлэх үү?	Тийм		Импортын бүтээгдэхүүн орлох дотоодын аж ахуйн нэгжийг дэмжинэ
	1.2 Хил дамнасан хөрөнгө оруулалтын шилжилт хөдөлгөөнд нөлөө үзүүлэх эсэх /эдийн засгийн байршил өөрчлөгдөхийг оролцуулан/?		Үгүй	

	1.3 Дэлхийн зах зээл дээрх таагүй нөлөөллийг Монголын зах зээлд орж ирэхээс хамгаалахад нөлөөлж чадах уу?		Үгүй	
2.Дотоодын зах зээлийн өрсөлдөх чадвар болон тогтвортой байдал	2.1 Хэрэглэгчдийн шийдвэр гаргах боломжийг бууруулах уу?		Үгүй	
	2.2 Хязгаарлагдмал өрсөлдөөний улмаас үнийн хөөргөдлийг бий болгох уу?		Үгүй	
	2.3 Зах зээлд шинээр орж ирж буй аж ахуйн нэгжүүдийн хувьд бэрхшээл, хүндрэлийг бий болгох уу?		Үгүй	
	2.4 Зах зээлд шинээр монополыг бий болгох уу?		Үгүй	
3.Аж ахуйн нэгжийн үйлдвэрлэлийн болон захиргааны зардал	3.1 Зохицуулалтын хувилбарыг хэрэгжүүлснээр аж ахуйн нэгжид шинээр зардал үүсэх эсэх		Үгүй	
	3.2 Санхүүжилтийн эх үүсвэр олж авахад нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	
	3.3 Зах зээлээс тодорхой бараа бүтээгдэхүүнийг худалдан авахад хүргэх эсэх		Үгүй	
	3.4 Бараа, бүтээгдэхүүний борлуулалтад ямар нэг хязгаарлалт, эсхүл хориг тавих эсэх		Үгүй	
	3.5 Аж ахуйн нэгжийг үйл ажиллагаагаа зогсооход хүргэх эсэх		Үгүй	
4.Мэдээлэх үүргийн улмаас үүсэж буй захиргааны зардлын ачаалал	4.1 Хуулийн этгээдэд захиргааны шинж чанартай нэмэлт зардлуудыг /Жишээ нь, мэдээлэх, тайлан гаргах гэх мэт/ бий болгох эсэх		Үгүй	

5.Өмчлөх эрх	5.1 Өмчлөх эрхийг /үл хөдлөх, хөдлөх эд хөрөнгө, эдийн бус баялаг зэргийг/ хөндсөн зохицуулалт бий болох эсэх		Үгүй	
	5.2 Өмчлөх эрх олж авах, шилжүүлэх болон хэрэгжүүлэхэд хязгаарлалт бий болгох эсэх		Үгүй	
	5.3 Оюуны өмчийн /патент, барааны тэмдэг, зохиогчийн эрх зэрэг/ эрхийг зөрчсөн зохицуулалт бий болгох эсэх		Үгүй	
6.Инновац судалгаа шинжилгээ ба	6.1 Судалгаа шинжилгээ, нээлт хийх, шинэ бүтээл гаргах асуудлыг дэмжих эсэх		Үгүй	
	6.2 Үйлдвэрлэлийн шинэ технологи болон шинэ бүтээгдэхүүнийг нэвтрүүлэх, дэлгэрүүлэхийг илүү хялбар болгох эсэх		Үгүй	
7.Хэрэглэгч ба гэр бүлийн төсөв	7.1 Хэрэглээний үнийн төвшинд нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	
	7.2 Хэрэглэгчдийн хувьд дотоодын зах зээлийг ашиглах боломж олгох эсэх		Үгүй	
	7.3 Хэрэглэгчдийн эрх ашигт нөлөөлөх эсэх		Үгүй	
	7.4 Хувь хүний/гэр бүлийн санхүүгийн байдалд (шууд, мөн урт хугацааны туршид) нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	
8.Тодорхой бүс нутаг, салбарууд	8.1 Тодорхой бүс нутгуудад тодорхой нэг чиглэлд, ажлын байрыг шинээр бий болгох эсэх		Үгүй	
	8.2 Тодорхой бүс нутгуудад тодорхой чиглэлд, ажлын		Үгүй	

	байрыг багасгах чиглэлээр нөлөө үзүүлэх эсэх			
	8.3 Жижиг, дунд үйлдвэрүүд, эсхүл аж ахуйн нэгжийн тодорхой салбаруудад онцгой нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	
9.Төрийн захиргааны байгууллага	9.1 Улсын төсөвт нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	
	9.2 Шинээр төрийн байгууллага байгуулах, эсвэл төрийн байгууллагад бүтцийн өөрчлөлт хийгдэх шаардлага тавигдах эсэх		Үгүй	
	9.3 Төрийн байгууллагад захиргааны шинэ чиг үүрэг бий болгох эсэх		Үгүй	
10.Микро эдийн засгийн хүрээнд	10.1 Эдийн засгийн өсөлт болон ажил эрхлэлтийн байдалд нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	
	10.2 Хөрөнгө оруулалтын нөхцөлийг сайжруулах, зах зээлийн тогтвортой хөгжлийг дэмжих эсэх	Тийм		
	10.3 Инфляц нэмэгдэх эсэх		Үгүй	
11.Олон улсын харилцаа	11.1 Монгол Улсын олон улсын гэрээтэй нийцэж байгаа эсэх	Тийм		

Нийгэмд үзүүлэх үр нөлөө

Үзүүлэх үр нөлөө	Холбогдох асуултууд	Хариулт		Тайлбар
1.Ажил эрхлэлтийн байдал, хөдөлмөрийн зах зээл	1.1 Шинээр ажлын байр бий болох эсэх	Тийм		Компаниудын чадавх сайжирч орон тоо нэмэгдэнэ.
	1.2 Шууд болон шууд бусаар ажлын байрны цомхотгол бий болгох эсэх		Үгүй	
	1.3 Тодорхой ажил мэргэжлийн хүмүүс болон	Тийм		Тогтвор суурьшилтай

	хувиараа хөдөлмөр эрхлэгчдэд нөлөө үзүүлэх эсэх			ажиллах нөхцөл бүрдэнэ.
	1.4 Тодорхой насны хүмүүсийн ажил эрхлэлтийн байдалд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	
2.Ажлын стандарт, хөдөлмөрлөх эрх	2.1 Ажлын чанар, стандартад нөлөөлөх эсэх		Үгүй	
	2.2 Ажилчдын эрүүл мэнд, хөдөлмөрийн аюулгүй байдалд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	
	2.3 Ажилчдын эрх, үүрэгт шууд болон шууд бусаар нөлөөлөх эсэх		Үгүй	
	2.4 Шинээр ажлын стандарт гаргаж ирэх эсэх		Үгүй	
	2.5 Ажлын байранд технологийн шинэчлэлийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдсон өөрчлөлтийг бий болгох эсэх		Үгүй	
3.Нийгмийн тодорхой бүлгийг хамгаалах асуудал	3.1 Шууд болон шууд бусаар тэгш бус байдал үүсгэх эсэх		Үгүй	
	3.2 Тодорхой бүлэг болон хүмүүст сөрөг нөлөө үзүүлэх эсэх. Тухайлбал, эмзэг бүлэг, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэд, ажилгүйчүүдэд, үндэстний цөөнхөд г.м		Үгүй	
	3.3 Гадаадын иргэдэд илэрхий нөлөөлөх эсэх		Үгүй	
4.Төрийн удирдлага, сайн засаглал, шүүх эрх мэдэл, хэвлэл мэдээлэл, суртахуун ёс	4.1 Засаглалын харилцаанд оролцогчдод нөлөөлөх эсэх		Үгүй	
	4.2 Төрийн байгууллагуудын үүрэг, үйл ажиллагаанд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	

	4.3 Төрийн захиргааны албан хаагчдын эрх, үүрэг, харилцаанд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	
	4.4 Иргэдийн шүүхэд хандах, асуудлаа шийдвэрлэх эрхэд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	
	4.5 Улс төрийн нам, төрийн бус байгууллагын үйл ажиллагаанд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	
5.Нийтийн эрүүл мэнд, аюулгүй байдал	5.1 Хувь хүний/нийт хүн амын дундаж наслалт, өвчлөлт, нас баралтын байдалд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	
	5.2 Зохицуулалтын хувилбарын улмаас үүсэх дуу чимээ, агаар, хөрсний чанарын өөрчлөлт хүн амын эрүүл мэндэд сөрөг нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	
	5.3 Хүмүүсийн амьдралын хэв маяг /хооллолт, хөдөлгөөн, архи, тамхины хэрэглээ/-т нөлөөлөх эсэх		Үгүй	
6.Нийгмийн хамгаалал, эрүүл мэнд, боловсролын систем	6.1 Нийгмийн үйлчилгээний чанар, хүртээмжид нөлөөлөх эсэх		Үгүй	
	6.2 Ажилчдын боловсрол, шилжилт хөдөлгөөнд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	
	6.3 Иргэдийн боловсрол /төрийн болон хувийн хэвшлийн сургуулиар/ олох, мэргэжил эзэмших, давтан сургалтад сөрөг нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	
	6.4 Нийгмийн болон эрүүл мэндийн үйлчилгээ авахад сөрөг нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	

	6.5 Их дээд сургуулиудын үйл ажиллагаа, өөрийн удирдлагад нөлөөлөх эсэх		Үгүй	
7.Гэмт нийгмийн байдал хэрэг, аюулгүй	7.1 Нийгмийн аюулгүй байдал, гэмт хэргийн нөхцөл байдалд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	
	7.2 Хуулийг албадан хэрэгжүүлэхэд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	
	7.3 Гэмт хэргийн илрүүлэлтэд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	
	7.4 Гэмт хэргийн хохирогчид, гэрчийн эрхэд сөрөг нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	
8.Соёл	8.1 Соёлын өвийг хамгаалахад нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	
	8.2 Хэл соёлын ялгаатай байдал бий болгох эсэх, эсхүл уг ялгаатай байдалд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	
	8.3 Иргэдийн түүх, соёлоо хамгаалах оролцоонд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	

Хүснэгт 5.

Байгаль орчинд үзүүлэх үр нөлөө

Үзүүлэх үр нөлөө	Холбогдох асуултууд	Хариулт	Тайлбар
1.Агаар	1.1 Зохицуулалтын үр дүнд агаар бохирдлыг нэмэгдүүлэх эсэх	Үгүй	
2.Зам тээвэр, түлш эрчим хүч	2.1 Тээврийн хэрэгслийн түлшний хэрэглээг нэмэгдүүлэх/ бууруулах эсэх	Үгүй	

	2.2 Эрчим хүчний хэрэглээг нэмэгдүүлэх эсэх		Үгүй	
	2.3 Эрчим хүчний үйлдвэрлэлд нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	
	2.4 Тээврийн хэрэгслийн агаарын бохирдлыг нэмэгдүүлэх эсэх		Үгүй	
3. Ан амьтан, ургамал хамгаалах	3.1 Ан амьтны тоо хэмжээг бууруулах эсэх		Үгүй	
	3.2 Ховордсон болон нэн ховор амьтан, ургамалд сөргөөр нөлөөлөх эсэх		Үгүй	
	3.3 Ан амьтдын нүүдэл, суурьшилд сөргөөр нөлөөлөх эсэх		Үгүй	
	3.4 Тусгай хамгаалалттай газар нутагт сөргөөр нөлөөлөх эсэх		Үгүй	
4. Усны нөөц	4.1 Газрын дээрх ус болон гүний ус, цэвэр усны нөөцөд сөргөөр нөлөөлөх эсэх		Үгүй	
	4.2 Усны бохирдлыг нэмэгдүүлэх эсэх		Үгүй	
	4.3 Ундны усны чанарт нөлөөлөх эсэх		Үгүй	
5. Хөрсний бохирдол	5.1 Хөрсний бохирдолтод нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	
	5.2 Хөрсийг эвдлэх, ашиглагдсан талбайн хэмжээг нэмэгдүүлэх эсэх		Үгүй	
6. Газрын ашиглалт	6.1 Ашиглагдаагүй байсан газрыг ашиглах эсэх		Үгүй	
	6.2 Газрын зохицуулалтыг өөрчлөх эсэх		Үгүй	

	6.3 Экологийн зориулалтаар хамгаалагдсан газрын зориулалтыг өөрчлөх эсэх		Үгүй	
7.Нөхөн сэргээгдэх/ нөхөн сэргээгдэхгүй баялаг	7.1 Самар, жимс зэрэг нөхөн сэргээгдэх байгалийн баялгийг түүний нөхөн сэргээлтийн хугацаанаас өмнө ашиглах эсэх		Үгүй	
	7.2 Нөхөн сэргээгдэхгүй байгалийн баялгийн ашиглалт нэмэгдэх эсэх		Үгүй	

ЗУРГАА. ЗОХИЦУУЛАЛТЫН ХУВИЛБАРУУДЫГ ХАРЬЦУУЛСАН ДҮГНЭЛТ

Иймээс аргачлалын 7-д зааснаар хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах хувилбарыг сонгосон.

Энэхүү хувилбарын хүний эрх, эдийн засаг, байгаль орчинд үзүүлэх үр нөлөөг шалгуур үзүүлэлтүүдийн дагуу тандан судалснаас хамааралтай үзүүлэлтүүдэд эерэг хариулттай байна.

Хувилбаруудын эерэг болон сөрөг тал, зорилгод хүрэх байдал, зардал, үр өгөөжийн харьцаа, хүний эрх, эдийн засагт, нийгэм, байгаль орчинд үзүүлэх үр нөлөө, хууль тогтоомжтой нийцэж буй эсэх, гарч болох сөрөг үр дагавар, түүнийг арилгах хувилбар байгаа эсэх гэсэн шалгуураар дахин нягтлан үзэж, хуулийн төсөл боловсруулах замаар шийдвэрлэх боломжтой гэж дүгнэлээ.

ДОЛОО. ОЛОН УЛСЫН БОЛОН БУСАД УЛСЫН ХУУЛЬ ЭРХ ЗҮЙН ЗОХИЦУУЛАЛТТАЙ ХАРЬЦУУЛСАН БАЙДАЛ

Олон улсын жишигт техник хяналтын ажлыг эрчим хүчний эрх бүхий дээд байгууллагаас олгосон сертификат, эрхийн дагуу хийдэг байна. Жишээлбэл Европын холбооны улсууд болох Герман, Итали, Финлянд, Швед зэрэг орнуудад техник хяналтын ассоциаци гэх төрийн байгууллага байдаг ба улсын комиссын гишүүдийг эрчим хүчний дээд байгууллага нь томилдог байна.

Япон улсын Эдийн засаг, аж үйлдвэрийн яам нь эрчим хүчний станцуудыг стандарт шаардлагад нийцэж байгаа эсэхэд хяналт тавьж, шаардлага хангахгүй бол тусгай зөвшөөрлийг нь цуцалдаг байна.

НАЙМ. ЗӨВЛӨМЖ

Хуулийн төслийн үр нөлөөний үнэлгээг зохих журмын дагуу хийж гүйцэтгэн дараах зөвлөмжийг хүргүүлж байна. Үүнд:

- Сонгосон хувилбар болох хуулийн төсөл боловсруулах хүрээнд хууль, эрх зүйн болон практик хэрэгцээ, шаардлагын үүднээс Цахилгаан эрчим хүчний 5 мегаваттаас дээш хүчин чадалтай, дулааны эрчим хүчний 1.5 мегаваттаас дээш хүчин чадалтай эх үүсвэрийн үндсэн болон туслах тоног төхөөрөмж үйлдвэрлэх үндсэн үйл ажиллагааны орлогод ногдох албан татварыг 90 хувь хөнгөлөх зохицуулалтыг Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай хуулийн төслийг хууль санаачлагчийн зүгээс боловсруулна.

**АЖ АХУЙН ОРЛОГЫН АЛБАН ТАТВАРЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ
ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН НӨЛӨӨГ ҮНЭЛСЭН СУДАЛГААНЫ ТАЙЛАН**

Улаанбаатар хот 2022 он

АЖ АХУЙН ОРЛОГЫН АЛБАН ТАТВАРЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН НӨЛӨӨГ ҮНЭЛСЭН СУДАЛГААНЫ ТАЙЛАН

НЭГ. ЕРӨНХИЙ ЗҮЙЛ

Энэхүү үнэлгээг Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай хуулийн төсөлд Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 17 дугаар зүйлд заасны дагуу дүн шинжилгээ хийх, үр нөлөөг тооцож, давхардал, хийдэл, зөрчлийг илрүүлэн, хуулийн зүйл, заалтыг ойлгомжтой, хэрэгжих боломжтой байдлаар боловсруулахад зөвлөмж өгөх зорилгоор гүйцэтгэлээ.

Аж ахуйн үйл ажиллагаанд оролцох төрийн оролцоог хязгаарлах тухай хуулийн төсөл нь Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 5 дугаар бүлэгд заасны дагуу “Улсын Их Хурлын тогтоол” хэлбэрээр боловсруулагдсан.

Хуулийн төслүүдийн үр нөлөөг үнэлэх ажиллагааг Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолын 3 дугаар хавсралтаар батлагдсан “Хуулийн төслийн үр нөлөө тооцох аргачлал”-д /цаашид “Аргачлал” гэх/ заасны дагуу дараах үе шатаар хийлээ.

1. Шалгуур үзүүлэлтийг сонгох;
2. Хуулийн төслөөс үр нөлөө тооцох хэсгээ тогтоох;
3. Урьдчилан сонгосон шалгуур үзүүлэлтэд тохирох шалгах хэрэгслийн дагуу үр нөлөөг тооцох;
4. Үр дүнг үнэлэх, зөвлөмж өгөх.

ХОЁР. ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ҮР НӨЛӨӨГ ҮНЭЛЭХ ШАЛГУУР ҮЗҮҮЛЭЛТИЙГ СОНГОСОН БАЙДАЛ, ҮНДЭСЛЭЛ

Тус үнэлгээний ажлыг хийж гүйцэтгэхдээ хуулийн төслийн зорилго, хамрах хүрээ, зохицуулах асуудалтай уялдуулан Аргачлалын 2.9-д заасныг үндэслэн 6 шалгуур үзүүлэлтээс дараах 4 шалгуур үзүүлэлтийг сонголоо.

Үүнд:

1. Зорилгод хүрэх байдал;
2. Практикт хэрэгжих боломж;
3. Ойлгомжтой байдал;
4. Харилцан уялдаа зэрэг болно.

Шалгуур үзүүлэлтийг сонгосон үндэслэл:

“Зорилгод хүрэх байдал” гэсэн шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хуулийн төслийн зорилго нь үзэл баримтлалд тусгасан хуулийн төслийг боловсруулах болсон үндэслэл, шаардлагад нийцэж байгаа байдал, хуулийн төсөлд тусгагдсан зохицуулалтууд нь хуулийн төслийн зорилгод хүрэх боломжтой байдлаар томъёологдсон эсэхийг үнэллээ. Энэхүү үнэлгээг хийхдээ хуулийн төслийн үзэл баримтлалтай танилцаж, хуулийн төсөл боловсруулах болсон үндэслэл, шаардлага, хуулийн төслийн зорилго болон зорилгод хүрэхэд чиглэгдсэн,

мөн түүнийг тодорхой илэрхийлж чадахуйц арга хэмжээ, зохицуулалтыг сонгож авсан болно.

“Практикт хэрэгжих боломж” гэсэн шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хуулийн төслийн зүйл, заалтууд тэдгээрийг дагаж мөрдөх болон хэрэгжүүлэх этгээдэд тухайн хуулийн төслийн зохицуулалтыг хэрэгжүүлэх боломж, бололцоо байгаа эсэхийг үнэлэхээр сонгосон болно.

“Ойлгомжтой байдал” гэсэн шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хуулийн төсөл нь түүнийг хэрэглэх, хэрэгжүүлэх этгээдэд ойлгомжтой, логик дараалалтай томъёологдсон эсэхийг шалгах үүднээс хуулийн төсөл нь Хууль тогтоомжийн тухай хууль, Хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах аргачлалд заасан шаардлагыг хангасан эсэхийг шалгах байдлаар үнэлгээг хийхээр сонголоо.

“Харилцан уялдаа” гэсэн шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хуулийн төслийг бүхэлд нь бүхэлд нь Монгол Улсын Үндсэн Хууль, холбогдох бусад хуульд нийцсэн эсэхийг Аргачлалд заасан асуултад хариулах замаар үнэлгээг хийхээр тооцов.

ГУРАВ. ХУУЛИЙН ТӨСЛӨӨС ҮР НӨЛӨӨГ ҮНЭЛЭХ ХЭСГИЙГ ТОГТООСОН БАЙДАЛ

Сонгосон шалгуур үзүүлэлтийн дагуу үр нөлөөг үнэлэхэд хамруулах хэсэг, түүнийг шалгах хэрэгслийг дараах байдлаар тогтоолоо.

д/д	Шалгуур үзүүлэлт	Үр нөлөөг үнэлэх хэсэг	Шалгах хэрэгсэл
1	Зорилгод хүрэх байдал	Хуулийн төсөл бүхэлдээ	Хуулийн төслийн үзэл баримтлалд дэвшүүлсэн зорилгыг хангах эсэхэд дүн шинжилгээ хийх.
2	Практикт хэрэгжих боломж	Хуулийн төслийн 4 ^{1.2} дүгээр зүйл	Хуулийн төслийн сонгосон зүйлүүд практикт хэрэгжих боломжтой эсэхийг холбогдох хуулийн зохицуулалт хоорондын уялдаа, хэрэгжилтийн практик, мэргэжилтнүүдийн санал, дүгнэлтэд тулгуурлан дүн шинжилгээ хийнэ.
3	Ойлгомжтой байдал	Хуулийн төслийг зохицуулалтыг бүхэлд нь хамруулах	Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 28, 29, 30 дугаар зүйл, Хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах аргачлалд заасан шаардлагыг хангасан эсэхийг шалгах.
4	Харилцан уялдаа	Хуулийн төслийг зохицуулалтыг бүхэлд нь хамруулах	Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 29 дүгээр зүйлийн 29.1.1, 29.1.5, 29.1.7, 29.1.10-т болон Аргачлалын 4.10-т заасан

			шаардлага, шалгуурыг хангасан шалгах.
--	--	--	---------------------------------------

Дээрх урьдчилан сонгосон шалгуур үзүүлэлтэд тохирсон шалгах хэрэгслийн дагуу хуулийн төслийн үр нөлөөг дараах байдлаар үнэллээ.

“Зорилгод хүрэх байдал” шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хийсэн үнэлгээ

Үндэсний статистикийн хорооны тархаасан мэдээгээр 2021 онд үйл ажиллагаа явуулж байгаа аж ахуйн нэгжийн тоо 81,533 байгаа тухай дурджээ. Энэ нь ковидын өмнө 96,336 аж ахуйн нэгж байснаас 15.4%-иар буурсан байна.

Эрчим хүчний салбарын чиглэлээр 5МВт-аас дээш хүчин чадалтай эрчим хүчний барилга байгууламж барих тусгай зөвшөөрөлтэй аж ахуйн нэгжийн тоо 51, эрчим хүч үйлдвэрлэх, дамжуулах, түгээх, хангах үйл ажиллагаа явуулж байгаа Төрийн болон хувийн хэвшлийн 47 компани байна. Үйл ажиллагаа явуулж буй нийт компаниудаас 3 систем компани, цахилгаан дулаан хослон үйлдвэрлэх үйлдвэрлэх 9 компани, дулааны эрчим хүч үйлдвэрлэх 7 компани, орон нутгийн дулааны 10 компани, дамжуулах түгээх 14 компани тус тус үйл ажиллагаа явуулж байна.

Эрчим хүчний салбарт 2022 оны байдлаар 12809 хүн ажиллаж, цалингийн зардал 388.4 тэрбум төгрөгт хүрсэн боловч зардалд эзлэх хувь 28.1%-аас 12.6% хүртэл буурсан байна. Энэ нь цалингаас бусад зардлууд тухайлбал түлш, сэлбэг материал, тээврийн зардлууд ихээхэн нэмэгдсэн нь шууд нөлөөлсөн байна.

Дээр дурдсан 5МВт-аас дээш хүчин чадалтай эрчим хүчний барилга байгууламж барих тусгай зөвшөөрөлтэй 51 аж ахуйн нэгжийн 19 нь уламжлалт буюу нүүрсээр ажиллах дулаан, цахилгааны эх үүсвэр барих, түүний үндсэн болон туслах тоноглол үйлдвэрлэх, угсрах зөвшөөрөлтэй байна. Мөн дулаан цахилгаан хослон үйлдвэрлэх 9 станц, дулааны эрчим хүч үйлдвэрлэх 17 компани хуулийн үйлчлэлд хамаарагдана.

Харин Сэргээгдэх эрчим хүчний эх үүсвэр барих тусгай зөвшөөрөлтэй 25 компани, одоо үйл ажиллагаа явуулж байгаа 9 компани тусдаа сэргээгдэх эрчим хүчний тухай хууль, мөн бусад татварын чөлөөлөлт, хөнгөлөлт үзүүлэх зохицуулалтууд бий тул энэ хуулийн үйлчлэлд хамаарагдахгүй гэж үзлээ.

Хууль батлагдсанаар 45 компани хуулийн өөрчлөлтийн үр өгөөжийг хүртэх бөгөөд цаашид эрчим хүчний чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулах компани ихсэх хандлагатай байгаа нь тусгай зөвшөөрөл хүссэн аж ахуйн нэгжийн тооноос харагдаж байна.

Иймээс аж ахуйн нэгж байгууллагуудад тодорхой хэмжээний хөнгөлөлт эдлээд үйл ажиллагааны цар хүрээгээ нэмэгдүүлэх, тогтвортой үйл ажиллагаа явуулах боломжийг бүрдүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэх зорилгоор хуулийн төслийг боловсрууллаа.

“Ойлгомжтой” шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хийсэн үнэлгээ

Энэхүү шалгах хэрэгслийн дагуу тогтоолын төслийг бүхэлд нь Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 29 дүгээр зүйлд заасан хууль тогтоомжийн төслийн эх бичвэрийн агуулгад тавих нийтлэг шаардлага, 30 дугаар зүйлд заасан хуулийн төслийн хэл зүй, найруулгад тавих нийтлэг шаардлагад нийцүүлэн боловсруулсан эсэхийг дараах асуултад хариулт өгөх замаар шалгалаа.

Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 29 дүгээр зүйлд заасан хуулийн төслийн эх бичвэрийн агуулгад тавих нийтлэг шаардлага	
Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн зохицуулалт	Хуулийн төслийн зохицуулалтад үнэлгээ хийсэн байдал
29.1.1.Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын олон улсын гэрээнд нийцсэн, бусад хууль, үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлалтай уялдсан байх;	Шаардлагад нийцсэн
29.1.2.тухайн хуулиар зохицуулах нийгмийн харилцаанд хамаарах асуудлыг бүрэн тусгасан байх;	Шаардлагад нийцсэн
29.1.3.тухайн хуулиар зохицуулах нийгмийн харилцааны хүрээнээс хальсан асуудлыг тусгахгүй байх;	Шаардлагад нийцсэн
29.1.4.тухайн хуулиар зохицуулах нийгмийн харилцаанд үл хамаарах хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах буюу хүчингүй болсонд тооцох тухай заалт тусгахгүй байх;	Шаардлагад нийцсэн
29.1.5.зүйл, хэсэг, заалт нь хоорондоо зөрчилгүй байх;	Шаардлагад нийцсэн
29.1.6.хэм хэмжээ тогтоогоогүй, тунхагласан шинжтэй буюу нэг удаа хэрэгжүүлэх заалт тусгахгүй байх;	Шаардлагад нийцсэн
29.1.7.бусад хуулийн заалтыг давхардуулан заахгүйгээр шаардлагатай бол түүнийг эш татах, энэ тохиолдолд эшлэлийг тодорхой хийж, хуулийн нэр болон хэвлэн нийтэлсэн албан ёсны эх сурвалжийг бүрэн гүйцэд заасан байх;	Шаардлагад нийцсэн
29.1.8.тухайн хуулиар зохицуулах нийгмийн харилцаа, хуулийн үйлчлэх хүрээ, эрх зүйн харилцаанд оролцогч хүн, хуулийн этгээдийн эрх, үүрэг, зохицуулалтад удирдлага болгох, харгалзан үзэх нөхцөл байдал, нийтийн эрх зүйн этгээдийн чиг үүрэг, эрх хэмжээ, тэдгээрийг биелүүлэх журам;	Шаардлагад нийцсэн
29.1.9.шаардлагатай тохиолдолд эрх зүйн хэм хэмжээг зөрчсөн этгээдэд хүлээлгэх хариуцлагын төрөл, хэмжээ, хуулийн хүчин төгөлдөр болох хугацаа, хууль буцаан хэрэглэх тухай заалт, хуулийг дагаж мөрдөх журмын зохицуулалт, бусад хуулийн зүйл, заалтыг хүчингүй болсонд тооцох, хасах заалт;	Шаардлагад нийцсэн

29.1.10.шаардлагатай тохиолдолд бусад хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах болон хууль хүчингүй болсонд тооцох тухай дагалдах хуулийн төслийг боловсруулсан байх;	Шаардлагад нийцсэн
29.1.11.хуулийн төсөл нь хуулийн зорилго гэсэн зүйлтэй байж болох бөгөөд зорилгод тус хуулиар хангахаар зорьж байгаа иргэний үндсэн эрх, бэхжүүлэх үндсэн зарчим, хүрэх үр дүнг тусгана.	Шаардлагад нийцсэн
Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 30 дугаар зүйлд заасан хуулийн төслийн эх бичвэрийн агуулгад тавих нийтлэг шаардлага	
30.1.1.Монгол Улсын Үндсэн хууль, бусад хуульд хэрэглэсэн нэр томъёог хэрэглэх;	Шаардлагад нийцсэн
30.1.2.нэг нэр томъёогоор өөр өөр ойлголтыг илэрхийлэхгүй байх;	Шаардлагад нийцсэн
30.1.3.үг хэллэгийг монгол хэл бичгийн дүрэмд нийцүүлэн хоёрдмол утгагүй товч, тодорхой, ойлгоход хялбараар бичих;	Шаардлагад нийцсэн
30.1.4.хүч оруулсан нэр томъёо хэрэглэхгүй байх;	Шаардлагад нийцсэн
30.1.5.жинхэнэ нэрийг ганц тоон дээр хэрэглэх.	Шаардлагад нийцсэн

“Харилцан уялдаа” шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хийсэн үнэлгээ

Аж ахуйн үйл ажиллагаанд оролцох төрийн оролцоог хязгаарлах тухай тогтоолын төслийн зүйл заалтуудыг үзэхэд уялдаа, хамаарлыг сайтар тодорхойлж өгч чадсан гэж үзэж байна.

№	Асуулт	Хариулт
1	Хуулийн төслийн зохицуулалт тухайн хуулийн зорилттой нийцэж байгаа эсэх;	Нийцсэн
2	Хуулийн төслийн “Хууль тогтоомж” гэсэн хэсэгт заасан хуулиудын нэр тухайн харилцаанд хамаарах хууль мөн эсэх;	Нийцсэн
3	Хуулийн төсөлд тодорхойлсон нэр томъёо тухайн хуулийн төслийн болон бусад хуулийн нэр томъёотой нийцэж байгаа эсэх;	Нийцсэн
4	Хуулийн төслийн зүйл, заалт тухайн хуулийн төсөл болон бусад хуулийн заалттай нийцэж байгаа эсэх;	Нийцсэн
5	Хуулийн төслийн зүйл, заалт тухайн хуулийн төслийн болон бусад хуулийн заалттай давхардсан эсэх;	Давхардаагүй
6	Хуулийн төслийг хэрэгжүүлэх этгээдийг тодорхой тусгасан эсэх;	Тусгасан
7	Хуулийн төсөлд шаардлагатай зохицуулалтыг орхигдуулсан эсэх;	Орхигдуулаагүй

8	Хуулийн төсөлд төрийн байгууллагын гүйцэтгэх чиг үүргийг давхардуулан тусгасан эсэх;	Тусгаагүй
9	Төрийн байгууллагын чиг үүргийг төрийн бус байгууллага, мэргэжлийн холбоодоор гүйцэтгүүлэх боломжтой эсэх;	Боломжтой
10	Татварын хуулиас бусад хуулийн төсөлд албан татвар, төлбөр, хураамж тогтоосон эсэх;	Үгүй
11	Тухайн хуулийн төсөлд тусгасан тусгай зөвшөөрөлтэй холбоотой зохицуулалтыг Аж ахуйн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрлийн тухай хуульд тусгасан эсэх;	Үгүй
12	Монгол Улсын Үндсэн хууль болон Монгол Улсын олон улсын гэрээнд заасан хүний эрхийг хязгаарласан зохицуулалт тусгасан эсэх;	Тусгаагүй
13	Хуулийн төслийн зүйл, заалт жендерийн эрх тэгш байдлыг хангасан эсэх;	Ийм зохицуулалт шаардлагагүй
14	Хуулийн төсөлд шударга бус өрсөлдөөнийг бий болгоход чиглэсэн заалт тусгагдсан эсэх;	Ийм зохицуулалт шаардлагагүй
15	Хуулийн төсөлд авлига, хүнд суртлыг бий болгоход чиглэсэн заалт тусгагдсан эсэх;	Ийм зохицуулалт шаардлагагүй
16	Хуулийн төсөлд тусгасан хориглосон хэм хэмжээг зөрчсөн этгээдэд хүлээлгэх хариуцлагын талаар тодорхой тусгасан эсэх.	Ийм зохицуулалт шаардлагагүй

ДҮГНЭЛТ, ЗӨВЛӨМЖ

Энэхүү үнэлгээг Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай хуулийн төслийн үр нөлөөг Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолын 3 дугаар хавсралтаар батлагдсан “Хуулийн төслийн үр нөлөө тооцох аргачлал”-ын дагуу тооцож дараах дүгнэлт, зөвлөмжийг гаргаж байна.

Энэхүү үнэлгээг эдгээр хуулийн төслүүдэд хийхэд сонгосон шалгуур үзүүлэлтүүдээр үнэлэхэд хуулийн төслийн үзэл баримтлалаар тодорхойлсон зорилгыг хангасан, практикт хэрэгжих бүрэн боломжтой, хуулийн төслийн томъёолол нь ойлгомжтой, хоёрдмол утга санаагүй, тодорхой, Монгол Улсын үндсэн хууль, бусад хууль тогтоомж болон тухайн хуулийн зүйл, заалттай давхардаагүй, зөрчилдөөгүй гэж дүгнэж байна.

Иймд хууль тогтоомжийн төслийн үр нөлөөг үнэлэх аргачлалын дагуу Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай хуулийн төслүүдийн эх бичвэрийн агуулгад тавих нийтлэг шаардлага, хуулийн төслийн уялдаа холбоо хангагдсан байна гэж үзлээ.

**АЖ АХУЙН НЭГЖИЙН ОРЛОГЫН АЛБАН ТАТВАРЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ
ОРУУЛАХ ТУХАЙ ХУУЛИЙГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХТЭЙ ХОЛБОГДОН ГАРАХ
ЗАРДЛЫН ТООЦООНЫ ТАЙЛАН**

Улаанбаатар хот 2023 он

АЖ АХУЙН НЭГЖИЙН ОРЛОГЫН АЛБАН ТАТВАРЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ ХУУЛИЙГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХТЭЙ ХОЛБОГДОН ГАРАХ ЗАРДЛЫН ТООЦООНЫ ТАЙЛАН

НЭГ.ЕРӨНХИЙ ЗҮЙЛ

Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 18 дугаар зүйлийн 18.1 дэх хэсэгт “Хууль тогтоомжийн төслийг баталснаар тухайн хууль тогтоомжийн үйлчлэх хүрээнд хамрагдах иргэн, хуулийн этгээд, төрийн байгууллагын үйл ажиллагаанд үүсэх зардлын тооцоог тухай бүр гаргаж, зардал, үр өгөөжийн харьцааг энэ хуулийн 12.1.4-т заасан аргачлалын дагуу тодорхойлно.” гэж заасны дагуу Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай хуулийн төсөл батлагдсанаар уг хуулийн үйлчлэх хүрээнд хамаарах иргэн, хуулийн этгээд, төрийн байгууллагын үйл ажиллагаанд үүсэх зардлыг Монгол Улсын Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолын 4 дүгээр хавсралтаар батлагдсан “Хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдон гарах зардлын тооцоо хийх аргачлал” /цаашид “аргачлал” гэх/-ын дагуу тооцлоо.

Тусгагдсан зохицуулалттай уялдан зардал үүсгэх болон үүсгэж болзошгүй зүйл, заалтыг Хууль тогтоомжийн тухай хууль болон Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолын 4 дүгээр хавсралтаар баталсан “Хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдон гарах зардлын тооцоог хийх аргачлал”-ын дагуу судлалаа.

ХОЁР. АЖ АХУЙН НЭГЖИЙН ОРЛОГЫН АЛБАН ТАТВАРЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ ХУУЛЬ БАТЛАГДСАНААР ИРГЭНД ҮҮСЭХ ЗАРДЛЫН ТАЛААР

Хуулийн төслөөр иргэдэд шинээр үүрэг гүйцэтгэхийг даалгаагүй байх тул зардал үүсгэх зохицуулалт байхгүй байна.

Иймд аргачлалд заасны дагуу цаашид зардал үүсгэх эсэхийг тооцоолох шаардлагагүй бөгөөд эрчим хүчний салбарт хэрэгжүүлэх төсөл хөтөлбөрүүд нь иргэнд зардал үүсгэхгүй гэж үзлээ.

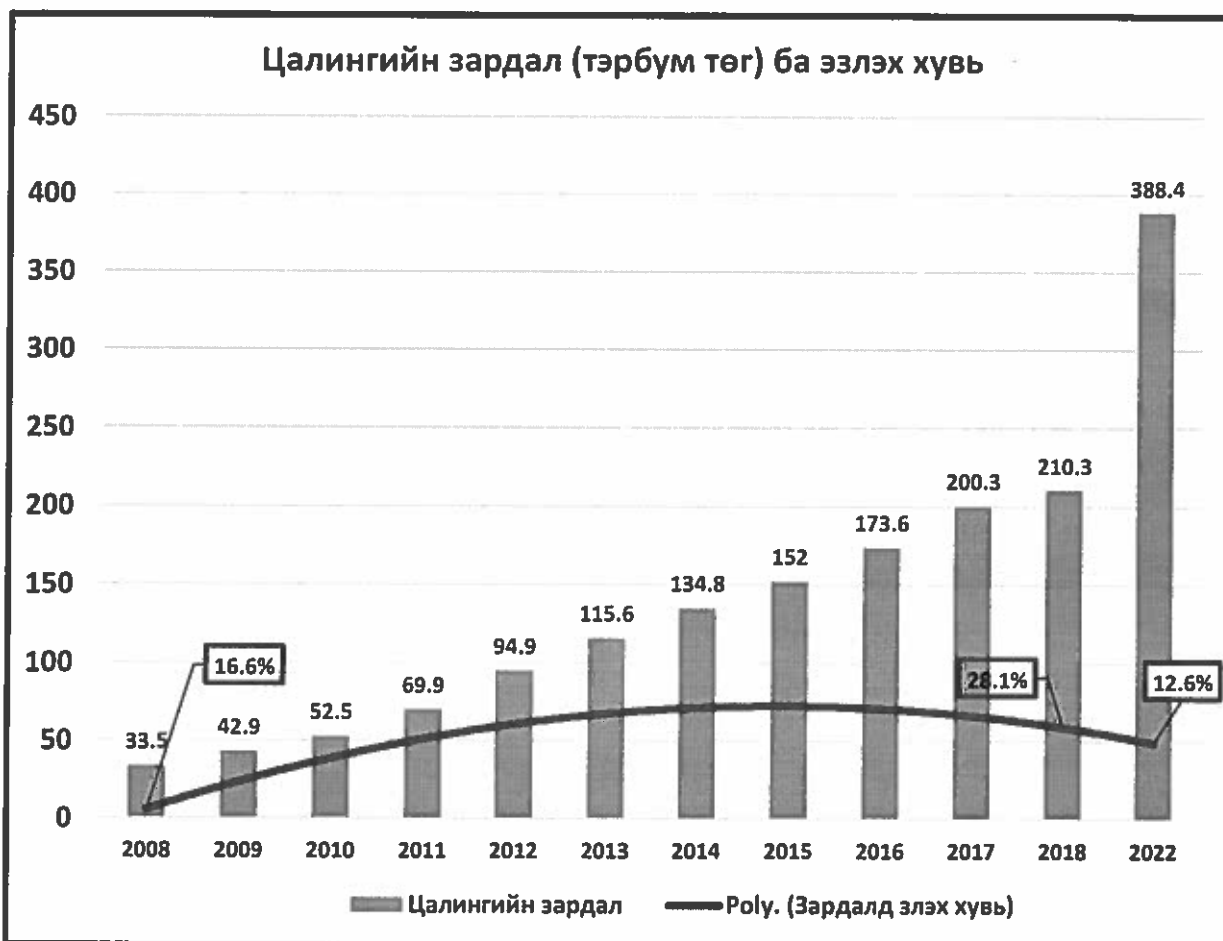
ГУРАВ. АЖ АХУЙН НЭГЖИЙН ОРЛОГЫН АЛБАН ТАТВАРЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ ХУУЛЬ БАТЛАГДСАНААР ХУУЛИЙН ЭТГЭЭДЭД ҮҮСЭХ ЗАРДЛЫН ТАЛААР

Үндэсний статистикийн хорооны тархаасан мэдээгээр 2021 онд үйл ажиллагаа явуулж байгаа аж ахуйн нэгжийн тоо 81,533 байгаа тухай дурджээ. Энэ нь ковидын өмнө 96,336 аж ахуйн нэгж байснаас 15.4%-иар буурсан байна.

Эрчим хүчний салбарын чиглэлээр 5МВт-аас дээш хүчин чадалтай эрчим хүчний барилга байгууламж барих тусгай зөвшөөрөлтэй аж ахуйн нэгжийн тоо 51, эрчим хүч үйлдвэрлэх, дамжуулах, түгээх, хангах үйл ажиллагаа явуулж байгаа Төрийн болон хувийн хэвшлийн 47 компани байна. Үйл ажиллагаа явуулж буй нийт компаниудаас 3 систем компани, цахилгаан дулаан хослон үйлдвэрлэх үйлдвэрлэх

9 компани, дулааны эрчим хүч үйлдвэрлэх 7 компани, орон нутгийн дулааны 10 компани, дамжуулах түгээх 14 компани тус тус үйл ажиллагаа явуулж байна.

Эрчим хүчний салбарт 2022 оны байдлаар 12809 хүн ажиллаж, цалингийн зардал 388.4 тэрбум төгрөгт хүрсэн боловч зардалд эзлэх хувь 28.1%-аас 12.6% хүртэл буурсан байна. Энэ нь цалингаас бусад зардлууд тухайлбал түлш, сэлбэг материал, тээврийн зардлууд ихээхэн нэмэгдсэн нь шууд нөлөөлсөн байна.

Өөрчлөлтийн хүрээнд үүсэх энэхүү ажилбарын хүрээнд хуулийн этгээдэд үүсэх зардлын тооцооллыг хийж үзье.

Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай хуулийн төсөл батлагдсанаар дотоодын 5МВт-аас дээш хүчин чадалтай эрчим хүчний барилга байгууламж барих тусгай зөвшөөрөлтэй 51 аж ахуйн нэгж, эрчим хүч үйлдвэрлэх, дамжуулах, түгээх, хангах үйл ажиллагаа явуулж байгаа Төрийн болон хувийн хэвшлийн 47 компаниуд хуулийн өөрчлөлтийн үр өгөөжийг хүртэнэ гэсэн үг юм.

Иймд дээрх дотоодын аж ахуйн нэгжүүдийн үйл ажиллагаанд нэмэлт зардал үүсэхгүй харин үндсэн үйл ажиллагаанд ноогдох албан татварын 90% хөнгөлөлт эдлэх тул энэ аргачлалд заасны дагуу цаашид зардал үүсгэх эсэхийг тооцоолох шаардлагагүй бөгөөд эрчим хүчний салбарт хэрэгжүүлэх төсөл хөтөлбөрүүд нь аж ахуйн нэгжүүдэд зардал үүсгэхгүй гэж үзлээ.

ДӨРӨВ. АЖ АХУЙН НЭГЖИЙН ОРЛОГЫН АЛБАН ТАТВАРЫН ТУХАЙ ХУУЛЬД НЭМЭЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ ХУУЛЬ БАТЛАГДСАНААР ТӨРД ҮҮСЭХ ЗАРДЛЫН ТАЛААР

Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай хуулийн төслийн дагуу төрийн байгууллага буюу улсын төсөвт үүсэх зардлыг тооцооллоо.

Мөрдөгдөж буй аж ахуй нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуулиар тухайн хуулийн этгээдийг татвар ногдуулах орлого болон борлуулалтын орлогын хэмжээгээр нь хэд хэдэн бүлгүүдэд хуваасан бөгөөд жилийн 300 сая хүртэлх орлоготой аж ахуй нэгжүүд нь 1 хувийн татвартай, 300 саяас 1,5 тэрбум хүртэлх орлоготой аж ахуйн нэгжүүд нь 10 хувийн татварынхаа 90 хувийг нь буцаан авах боломжтой, 6 тэрбум хүртэл татвар ногдох орлоготой бол 10 хувийн татвартай, түүнээс дээш татвар ногдох орлоготой бол 6 тэрбумаас дээших дүнгийн 25 хувийн татвартай байхаар хуульчилсан. Нийт татварын орлогын дийлэнх хэсгийг татвар ногдох 10 ба 25 хувийн татвартай компани, аж ахуйн нэгжүүд бүрдүүлдэг судалгаа бий.

Дээр дурдсан 5МВт-аас дээш хүчин чадалтай эрчим хүчний барилга байгууламж барих тусгай зөвшөөрөлтэй 51 аж ахуйн нэгжийн 19 нь уламжлалт буюу нүүрсээр ажиллах дулаан, цахилгааны эх үүсвэр барих, түүний үндсэн болон туслах тоноглол үйлдвэрлэх, угсрах зөвшөөрөлтэй байна. Мөн дулаан цахилгаан хослон үйлдвэрлэх 9 станц, дулааны эрчим хүч үйлдвэрлэх 17 компани хуулийн үйлчлэлд хамаарагдана.

Харин Сэргээгдэх эрчим хүчний эх үүсвэр барих тусгай зөвшөөрөлтэй 25 компани, одоо үйл ажиллагаа явуулж байгаа 9 компани тусдаа сэргээгдэх эрчим хүчний тухай хууль, мөн бусад татварын чөлөөлөлт, хөнгөлөлт үзүүлэх зохицуулалтууд бий тул энэ хуулийн үйлчлэлд хамаарагдахгүй гэж үзлээ.

Хууль батлагдсанаар 45 компани хуулийн өөрчлөлтийн үр өгөөжийг хүртэх бөгөөд цаашид эрчим хүчний чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулах компани ихсэх хандлагатай байгаа нь тусгай зөвшөөрөл хүссэн аж ахуйн нэгжийн тооноос харагдаж байна.

Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татвараас улсын төсөвт 2021 онд 2.2 их наяд төгрөгийн орлого бүрдүүлсэн байна. Хүснэгт №1.

Хүснэгт №1. Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татвар 2019-2021.

	2017	2018	2019	2020	2021
ААНОАТ, сая төгрөг	962.00	1,276.00	1,660.00	1,398.00	2,211.00

Статистикийн албан мэдээллээс тооцоход өмчийн бүхий л хэлбэрийн аж ахуйн нэгж байгууллагуудын 2.2 их наяд төгрөг орчим байгаа бөгөөд эрчим хүчний томоохон компаниудын аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын хэмжээ 2022 онд 16.0 тэрбум төгрөгийг төлсөн байна. Хүснэгт №2

Хүснэгт №2. Эрчим хүчний салбарын ААНОАТ төлсөн байдал.

Татвар, шимтгэлийн төрөл	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Нэмэгдсэн өртгийн албан татвар	145.0	197.3	193.5	263.9	324.9	352.4
ААНБ-ын орлогын албан татвар	2.8	2.4	1.3	7.3	8.5	16.0
Нийгмийн даатгалын шимтгэл	53.0	59.9	111.5	80.4	103.5	114.5
Хувь хүний орлогын албан татвар	21.1	23.2	22.0	27.6	31.4	34.6
Бусад татвар хураамж	8.4	6.3	6.8	24.7	46.8	63.6
Дүн	230.3	289.1	335.0	403.9	515.1	581.1

Эрчим хүчний салбарын аж ахуйн нэгжүүдийн Улсын төсөвт төвлөрүүлсэн орлого 16 тэрбум төгрөгийн 70% нь хуулийн үйлчлэлд хамаарагдахгүй аж ахуйн нэгжүүдэд, үлдсэн 30 хувь нь хуулийн үйлчлэлд хамрагдана гэсэн нөхцөлөөр тооцооллыг хийлээ. Ингэснээр 4.8 тэрбум төгрөгийн аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын 90% буюу жилд 4.3 тэрбум төгрөгийн хөнгөлөлт үзүүлэхээр байна. Хуулийн үйлчлэх хугацаанд буюу 2029 оны 12 дугаар сарын 29-ны өдрийг хүртэл нийт 42.7 тэрбум төгрөгийн хөнгөлөлт эдлэх боломжтой байна.

Хууль тогтоомжийн төсөлд холбогдох Төрийн болон Төрийн бус байгууллага, мэргэжлийн болон судалгааны байгууллагын санал авах хүрээнд зохион байгуулсан хэлэлцүүлгийн тайлан.

2023.04.14

Улаанбаатар хот

Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн “8.1.6 хууль тогтоомжийн төсөлд холбогдох төрийн болон төрийн бус байгууллага, мэргэжлийн болон судалгааны байгууллагын саналыг авах” гэж заасны дагуу Эрчим хүчний салбарын Төрийн болон Төрийн бус байгууллагуудын дунд “Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай”, “Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай” хуулийн төслүүдэд санал авахаар нээлттэй хэлэлцүүлгийг 2023 оны 04 дүгээр сарын 07-ны өдөр Эрчим хүчний үндэсний төвийн хурлын зааланд зохион байгууллаа.

Хэлэлцүүлгийн зорилго:

Монгол Улсын Их Хурлын 2021 оны “Шинэ сэргэлтийн бодлого батлах тухай” 106 дугаар тогтоолын 2 дугаар хавсралтаар “Шинэ сэргэлтийн бодлогыг хэрэгжүүлэх эхний үе шатны үйл ажиллагааны хөтөлбөр” батлагдсан. Дээрх хөтөлбөрийн 2.1-д Эрчим хүчний эх үүсвэр, дамжуулах, түгээх шугам сүлжээг шинээр барьж байгуулан хүчин чадлыг өргөтгөн нэмэгдүүлж, эрчим хүчний үйлдвэрлэл, хангамжийн найдвартай байдлыг дээшлүүлнэ.” гэж заасан зорилтын хүрээнд энэхүү хуулийн төслийг боловсруулах эрх зүйн үндэслэл болсон.

Эрчим хүчний салбар нь Улсын хэмжээнд эдийн засгийн тэргүүлэх ач холбогдолтой томоохон бүтээн байгуулалтын төсөл хөтөлбөрүүдийг хэрэгжүүлэх, бүс нутгуудад үйлдвэрлэл технологийн паркууд байгуулах, жижиг дунд үйлдвэрүүдийг хөгжүүлж ажлын байр бий болгох цаашлаад хот, суурин газруудын шинэ суурьшлын бүсүүдийг бий болгох, салбарыг хөгжүүлэх тодорхой зорилтуудыг дэвшүүлсэн бөгөөд зорилгодоо хүрэхийн тулд хөгжлийн 22 төсөл арга хэмжээг хэрэгжүүлнэ.

Дээрх хөгжлийн төслүүдийг амжилттай хэрэгжүүлэхийн тулд салбарын Төрийн болон Төрийн бус байгууллага, мэргэжлийн холбоод, судалгааны байгууллагуудтай хамтран ажиллаж, эрчим хүчний чиглэлээр тусгагдсан төсөл, арга хэмжээг танилцуулах, тэдгээрийг хэрэгжүүлэх болон эрчим хүчний салбарын өмнө тулгамдсан асуудлуудыг шийдвэрлэх талаар хэлэлцэх, хуулийн төсөлд санал авах, цаашид хамтран ажиллах юм.

Хэлэлцүүлэгт Эрчим хүчний яам, Эрчим хүчний зохицуулах хороо, Эрчим хүчний үндэсний төв, Дулааны дөрөвдүгээр цахилгаан станц, Дулааны гуравдугаар цахилгаан станц, Чойбалсан дулааны цахилгаан станц, Амгалангийн дулааны станц Төрийн өмчит хувьцаат компаниуд, Тавантолгой дулааны цахилгаан станц, Багануурын цахилгаан станц, Бөөрөлжүүтийн цахилгаан станц, Арван аймгийн төвд дулааны станц барих төслийг хэрэгжүүлэгч төрийн болон хувийн хэвшлийн компаниуд, Монголын эрчим хүчний инженерүүдийн холбоо, Эрчим хүчний ассоциаци, Эрчим хүчний барилга, засварчдын холбоо, Эрчмийн аж үйлдвэрийн нийгэмлэг, Монголын турбинчдын холбоо, Эрчим хүчний зураг төсөл зохиогчдын холбоо, Гагнуурчдын холбоо зэрэг Төрийн бус байгууллагуудын төлөөлөл 35 хүн оролцлоо.

Хэлэлцүүлгийг нээж Эрчим хүчний яамны Бодлого, төлөвлөлтийн газрын дарга Б.Ерэн-Өлзий “Эрчим хүчний салбарын өнөөгийн байдал, Эрчим хүчний салбарын бодлогод тусгагдсан төсөл, арга хэмжээний талаар” илтгэл тавьж оролцогсдод мэдээлэл өгсний дараа Эрчим хүчний яамны Санхүү хөрөнгө оруулалтын газрын дарга З.Мөнх-Оргил “Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай”, “Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай” хуулийн төслийн танилцуулгыг хийснээр хэлэлцүүлэг эхэлсэн.

Төрийн болон Төрийн бус байгууллагууд тус бүр 5 мин санал, сэтгэгдлээ илэрхийлсэн. Тухайлбал: Багануурын цахилгаан станцын төслийн зохицуулагч Ш.Амгаланбаатар “...Хуулийн төслийг “Хөрөнгө оруулалтын тухай” хуулийн 11 дүгээр зүйл, Төр, хувийн хэвшлийн түншлэлийн тухай” хуультай уялдуулахад анхаарах..., “Цэцэнс майнинг энд энерги” ХХК-ийн хуульч Г.Гантүвшин “...Хуулийн төслийн 38.1.21 дэх заалтаас “... үндсэн хөрөнгөөр бүртгэгдэх, дотоодын үйлдвэрлэлээс хангах боломжгүй” гэснийг найруулах, Хуулийн төслийн 40.5-дэх хэсэгт “Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай” хуулийн 38.1.18-д заасны дагуу үйлдвэрлэлийн тоног төхөөрөмж, түүний дагалдах хэрэгсэл, сэлбэг гэж өөрчлөх...”, “Эрчим маш” ХХК-ийн захирал Б.Ганбаатар “...Хуулийн төслийн 40.5-дэх хэсэгт заасан 4 жил гэсэн хугацааг нэмэгдүүлэх, шинэ эх үүсвэрүүд ашиглалтад орох хүртэл их засварын ажилд шаардлагатай сэлбэг хэрэгсэл, бараа материалыг гаалийн татвар, НӨАТ-аас чөлөөлөх...” зэрэг санал бодлоо илэрхийлсэн.

Хэлэлцүүлгийн төгсгөлд хуулийн төсөлтэй холбогдох санал, зөвлөмжийг хэлэлцэн тусгах, зарим санал тухайлбал энэ санаачилж буй хуулийн төсөлд агуулгаараа тохирохгүй компаниудын их, урсгал засварын бараа материалыг гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуульд тусгах саналыг цаашид анхааралдаа авах, тусдаа зохицуулалт хийх арга зам хайхаар тохиролцов.

ЭРЧИМ ХҮЧНИЙ ЯАМ

--o0o--

“Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай” хуулийн төслийн хэлэлцүүлгийн саналын товъёо

2023.04.07

№	Санал гаргасан хүний нэр	Санал
1	Багануурын цахилгаан станцын төслийн зохицуулагч Ш.Амгаланбаатар	Хуулийн төслийг “Хөрөнгө оруулалтын тухай” хуулийн 11 дүгээр зүйлтэй уялдуулах, “Төр, хувийн хэвшлийн түншлэлийн тухай” хуультай уялдуулахад анхаарах
2	Эрчим хүчний ассоциаци П.Цэрэннадмид	Их засварт орох тоног төхөөрөмж, сэлбэг хэрэгслийг гаалийн татвар, НӨАТ-аас чөлөөлөх
3		Хуулийн төслийн 38.1.21 дэх заалтаас “... үндсэн хөрөнгөөр бүртгэгдэх, дотоодын үйлдвэрлэлээс хангах боломжгүй” гэснийг хасаж, найруулах
4	“Цэцэнс майнинг энд энержи” ХХК-ийн хуульч Г.Гантүвшин	Хуулийн төслийн 40.5-дахь хэсэгт “Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай” хуулийн 38.1.18-д заасны дагуу үйлдвэрлэлийн тоног төхөөрөмж, түүний дагалдах хэрэгсэл, сэлбэг гэж өөрчлөх
5		Нүүрсний цахилгаан станцын тоног төхөөрөмжөөс гадна бусад бараа материалыг нэмэгдүүлэх
6	“ДЦС-4” ТӨХК төслийн инженер М.Амарбаясгалан	Хуулийн төслийн 40.5-дахь хэсгийг “Цахилгаан, дулааны эрчим хүчний 5 МВт-аас дээш хүчин чадалтай, эсхүл дулааны эрчим хүчний 1.5 мегаватаас дээш хүчин чадалтай эх үүсвэр барих, суурилагдсан хүчин чадлыг өргөтгөх, тухайн шинэ эх үүсвэрийг цахилгаан дулаан хангамжийн системд холбох үйлдвэрлэлийн тоног төхөөрөмж, дагалдах хэрэгсэл” гэж өөрчлөн, Гаалийн тариф, гаалийн татварын тухай хуулийн 38.1.18 ¹ -д шинээр оруулах
7		Хуулийн төслийн 40.5-дахь хэсгийн НӨАТ-ийг бүрэн чөлөөлөх
8		Хуулийн төслийн 40.5-дахь хэсэгт дагалдах хэрэгсэл, бусад материал сэлбэг гэж нэмэх
9	“Эрчим маш” ХХК-ийн захирал Б.Ганбаатар	Хуулийн төслийн 40.5-дахь хэсэгт заасан 4 жил гэсэн хугацааг нэмэгдүүлэх
10		Шинэ эх үүсвэр ашиглалтад орох хүртэл их засварын ажилд шаардлагатай сэлбэг хэрэгсэл, бараа материалыг гаалийн татвар, НӨАТ-аас чөлөөлөх

АЖЛЫН ХЭСГИЙН НЭРС

№	Нэр	Албан тушаал
1.	Б.Жавхлан	Сангийн сайд
2.	Б.Чойжилсүрэн	Эрчим хүчний сайд
3.	М.Баярмагнай	Эрчим хүчний дэд сайд
4.	Н.Тавинбэх	Эрчим хүчний яамны Төрийн нарийн бичгийн дарга
5.	Б.Тэлмүүн	Сангийн яамны Татварын бодлогын газрын дарга
6.	Б.Ерэн-Өлзий	Эрчим хүчний яамны Бодлого, төлөвлөлтийн газрын дарга
7.	З.Мөнх-Оргил	Эрчим хүчний яамны Санхүү, хөрөнгө оруулалтын газрын дарга
8.	Л.Мөнхжаргал	Эрчим хүчний яамны Хуулийн хэлтсийн дарга